

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA

**HRY ČESKÝCH AUTORŮ NA PRKNECH DJKT V PLZNI
V LETECH 1989–2000**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Barbora Šandová

Český jazyk se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: PaedDr. Jiří Staněk, CSc.

Plzeň 2022

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni 31. března 2022

.....
vlastnoruční podpis

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce PaedDr. Jiřímu Staňkovi, CSc. za trpělivou péči, kterou mé práci věnoval, odborné vedení a jeho cenné rady. Mé velké díky rovněž patří MgA. Janu Burianovi za laskavé poskytnutí rozhovoru a ochotu. V neposlední řadě děkuji i mé kolegyni, kamarádce Petře Š. za důležité poznatky a rady z oblasti divadelního světa.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK.....	3
ÚVOD.....	4
1 HISTORIE DIVADLA JOSEFA KAJETÁNA TYLA.....	5
1.1 POČÁTKY DIVADELNICTVÍ V PLZNI.....	5
1.2 ZMĚNY NASTALÉ V 80. LETECH A ZLOMOVÝ ROK 1989.....	7
2 DIVADELNÍ SEZÓNY 1989/90–1999/20.....	9
2.1 SEZÓNA 1989/90.....	9
2.1.1 Dramaturgická linie.....	10
2.1.2 Režijní linie.....	11
2.1.3 Komédie o Anežce.....	12
2.2 SEZÓNA 1990/91.....	14
2.2.1 Dramaturgická linie.....	14
2.2.2 Režijní linie.....	14
2.2.3 Pokoušení.....	15
2.3 SEZÓNA 1991/92.....	17
2.3.1 Dramaturgická linie.....	17
2.3.2 Režijní linie.....	18
2.3.3 Ubohý vrah.....	18
2.3.4 Strakonický dudák.....	20
2.4 SEZÓNA 1992 /93.....	22
2.4.1 Dramaturgická linie.....	22
2.4.2 Režijní linie.....	23
2.4.3 Sbohem, Sokrate!.....	25
2.5 SEZÓNA 1993/94.....	27
2.5.1 Dramaturgická linie.....	27
2.5.2 Režijní linie.....	27
2.5.3 Jakub a jeho pán.....	28
2.5.4 Periferie.....	29
2.6 SEZÓNA 1994/95.....	31
2.6.1 Dramaturgická linie.....	31
2.6.2 Režijní linie.....	32
2.6.3 S tvou dcerou ne.....	33
2.6.4 Zmoudření Dona Quijota.....	35
2.6.5 Nejlepší den.....	36
2.7 SEZÓNA 1995/96.....	38
2.7.1 Dramaturgická linie.....	38
2.7.2 Režijní linie.....	38
2.7.3 Maryša.....	39
2.8 SEZÓNA 1996/97.....	41
2.8.1 Dramaturgická linie.....	41
2.8.2 Režijní linie.....	42
2.8.3 Vraždy a něžnosti.....	43
2.9 SEZÓNA 1997/98.....	45
2.9.1 Dramaturgická linie.....	45
2.9.2 Režijní linie.....	46
2.9.3 Věrní abonenti.....	47
2.9.4 Paličova dcera.....	49

2.10 SEZÓNA 1998/99.....	51
2.10.1 Dramaturgická linie	51
2.10.2 Režijní linie	51
2.11 SEZÓNA 1999/2000	53
2.11.1 Dramaturgická linie	53
2.11.2 Režijní linie	54
2.11.3 Rozmarné léto	54
3 SMĚŘOVÁNÍ ČINOHRY PO ROCE 2000	56
ZÁVĚR	58
ENGLISH RESUMÉ.....	60
SEZNAM LITERATURY.....	61
PŘÍLOHY	I

SEZNAM ZKRATEK

DAMU: Divadelní akademie múzických umění.

DJKT: Divadlo Josefa Kajetána Tyla.

JAMU: Janáčková akademie múzických umění.

MCHAT: Moskevské umělecké akademické divadlo.

SKUTR: Stálá tvůrčí dvojice Martin Kukučka & Lukáš Trpišovský.

ÚVOD

Tématem této bakalářské práce je představení vybraných činoher českých dramatiků na prknech Divadla Josefa Kajetána Tyla v Plzni v letech 1989–2000. K výběru mě vedl blízký vztah nejen k plzeňským činoherním inscenacím, které pravidelně navštěvuji, ale i k divadlu jako takovému. V minulosti jsem rovněž měla možnost činoherní představení nazkoušet s ochotnickým souborem, ve kterém jsem určitou dobu působila.

Cílem mé práce je sledovat proměny a směřování repertoáru během sezón 1989/1990–1999/2000 se zaměřením na české hry a konkrétní výběr jednotlivých českých dramát, jejich následné formování až po recenzi ohlasy.

Práce je rozdělena do dvou částí. V první bude krátce představena historie Divadla J. K. Tyla v Plzni (DJKT) a pro doplnění potřebného kontextu plzeňské divadelní tradice jsem se podrobněji zaměřila na přelom 80. a 90. let a události s ním spjaté, jež dále formovaly plzeňský činoherní soubor i výběr repertoáru.

Druhá část práce je zaměřena na jednotlivé sezóny (počínaje sezónou 1989/90), jejich charakteristiku a činoherní premiéry českých autorů, které byly v těchto sezónách uvedeny. Bude sledovat, v jakém poměru byly do repertoáru voleny tituly českých autorů oproti dramátům autorů zahraničních, proč byly uvedené tituly vybrány a v neposlední řadě i na odborné kritické ohlasy proběhnuvších inscenací. Poslední kapitola bude věnována směřování DJKT a činoherního souboru po roce 2000.

Během tvorby bakalářské práce vznikl i rozhovor s prof. MgA. Janem Burianem, který je přiložen v příloze. Bývalý ředitel DJKT v něm odpovídá na otázky týkající se jeho dlouholetého působení v Plzni, a proto rozhovor částečně posloužil jako jeden ze zdrojů informací pro vypracování kvalifikační práce. Pro kapitolu věnující se historii divadla byla významným pramenem publikace Divadlo J. K. Tyla (1991), popisující sametovou revoluci a vývoj činohry do roku 1990, autorů Marie Caltové a Václava Königsmarka. Hlavním zdrojem k vypracování jednotlivých divadelních sezón byly převážně divadelní programy, Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni, časopis Svět a divadlo a v neposlední řadě kritické ohlasy jednotlivých inscenací v tisku (Plzeňský deník, Plzeňský týden, Kultura, Mladá fronta DNES aj.). Čerpala jsem také z oficiálních internetových stránek pod záštitou DJKT a příslušného almanachu.

1 HISTORIE DIVADLA JOSEFA KAJETÁNA TYLA

1.1 POČÁTKY DIVADELNICTVÍ V PLZNI

Souvislá a bohatá divadelní tradice v Plzni sahá již do konce 18. století, ze kterého nalézáme dokumenty informující o představení německých hereckých společností.¹ České divadlo se v Plzni hrálo od roku 1818, kdy ochotníci nastudovali původní české drama, a to *Osvobození Plzně od táboritů*. Mezi další rané zmínky o českém divadelnictví patří i aktovka *Roztržití*, jež byla vsunuta do německého představení společnosti G. Schantrocha rovněž v roce 1818.²

V Plzni původně působily kočovné společnosti, které neměly pevné zázemí a své divadlo hrály na různých místech. Purkmistr Kopecký si byl vědom, že místnosti menších rozměrů nejsou na důstojný průběh inscenace dostatečné, a přišel s myšlenkou upravit obecní dům „Shift“ pro divadelní účely. Chvíli na to se však Shift zboural, což ale dalo vzniknout jiné myšlence – postavení nového, fixního divadla.³ Empírová stavba divadelní budovy byla dokončena v roce 1832 z prostředků města Plzně a po Nosticově divadle to byla druhá budova v Čechách určená pro stálé divadelní inscenace.

Mezníkem českého divadelnictví v Plzni se stal rok 1865, ve kterém Pavel Švanda ze Semčic, tehdejší ředitel plzeňského divadla, získal z rozhodnutí městské rady pronájem české divadelní budovy, díky čemu se Plzeň stala druhým městem po Praze se stálou scénou českého souboru. Švandovské období započalo nepřetržitý sled českých divadelních představení a zasloužilo se o vytvoření nové Švandové herecké společnosti disponující třemi soubory – činoherním, operním a operetním.⁴

Po Švandově odchodu na počátku století působil v Plzni coby divadelní ředitel Vendelín Budil a ze scény vytvořil v mnoha směrech významné středisko, které se přesto potýkalo s finanční nouzí nejen během jeho funkčního období (1902–1912),

¹ Historie divadelnictví v Plzni | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 15.02.2022]. Dostupné na: <https://www.djkt.eu/historie-divadelnictvi-v-plzni>.

² VIKTORA, Viktor, Marta ULRYCHOVÁ, Vítězslav SLADKÝ, Roman VAŠEK, Marie CALTOVÁ, Artuš REKTORYS, Martina MARKOVÁ a Barbora POPPOVÁ. DJKT.: 1965-2015: Divadlo J.K. Tyla v Plzni. Plzeň: Divadlo J.K. Tyla, p.o., [2015], s. 10.

³ Historie divadelnictví v Plzni | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 15.02.2022]. Dostupné na: <https://www.djkt.eu/historie-divadelnictvi-v-plzni>.

⁴ VIKTORA, Viktor, Marta ULRYCHOVÁ, Vítězslav SLADKÝ, Roman VAŠEK, Marie CALTOVÁ, Artuš REKTORYS, Martina MARKOVÁ a Barbora POPPOVÁ. DJKT.: 1965-2015: Divadlo J.K. Tyla v Plzni. Plzeň: Divadlo J.K. Tyla, p.o., [2015], s. 11.

ale i po něm. Následné časté střídání ředitelů a neustále prohlubující se finanční krize způsobená závislostí divadla na dotacích poskytovaných městem zapříčinily, že program repertoáru směřoval k povrchnosti, prvoplánové zábavě a senzačnosti (inscenace *Loutková vila, Není v Plzni nad legraci* aj.).⁵ Dne 26. března 1902 proběhlo slavnostní otevření secesní budovy Městského divadla (dnes Velké divadlo) operou *Libuše* od Bedřicha Smetany.⁶

Éra známá jako Pobudilovské období trvala až do roku 1944 a vyznačovala se prohlubující se ekonomickou krizí v důsledku první světové války. V Plzni během těchto let účinkovalo Moskevské akademické divadlo (MCHAT), jež jako první v zahraničí inscenovalo *Strýčka Váňu* od Antona Pavloviče Čechova.⁷ Úředním rozhodnutím o uzavření divadel za války byla nucena i plzeňská scéna v září 1944 svoji činnost pozastavit až do května 1945.⁸

V padesátých letech stávající režim ovlivňoval téměř půlstoletí směřování organizace i kulturní program plzeňského divadla, a to až do roku 1989. Přirozeně se v repertoáru činohry vyskytovala značná převaha sovětských autorů nad českými, přesto nelze tvrdit, že se plzeňská činohra v těchto nelehkých dobách zcela podrobila tlaku režimu. Zvolená díla byla aktualizována a nacházela tak mnoho možností pro vyjádření myšlenek hýbajících celým obdobím. Důkazem bylo uvedení her *Drahomíra a její synové* (1968) Josefa Kajetána Tyla, Sofoklovy *Antigony* (1989) nebo *Opory společnosti* (1966) Henrika Ibsena.⁹ Šéf činohry Svatoslav Papež (1966–1971) v komedii *Lékařem proti své vůli* (1971) podtrhnul detailní psychologickou interpretaci i výraznou politickou adresnost, čímž si podepsal ortel a musel z plzeňského divadla odejít. Počátkem normalizace byli k rezignaci donuceni i dramaturgyně Hana Konečná a ředitel Rudolf Kubáček.¹⁰

⁵ ČERNÝ, František a Ljuba KLOSOVÁ, ed. *Dějiny českého divadla*. Praha: Academia, 1977, s. 274.

⁶ Historie Velkého divadla | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 15.02.2022]. Dostupné z: <https://www.djkt.eu/historie-velkeho-divadla>.

⁷ VIKTORA, Viktor, Marta ULRYCHOVÁ, Vítězslav SLADKÝ, Roman VAŠEK, Marie CALTOVÁ, Artuš REKTORYS, Martina MARKOVÁ a Barbora POPPOVÁ. DJKT.: 1965-2015 : Divadlo J.K. Tyla v Plzni. Plzeň: Divadlo J.K. Tyla, p.o., [2015], s. 14.

⁸ ŠORMOVÁ, Eva et al. *Česká divadla. Encyklopedie divadelních souborů*, Praha: Divadelní ústav 2000, s. 72–87.

⁹ Historie činohry | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 16.02.2022]. Dostupné na: <https://www.djkt.eu/historie-cinohry>.

¹⁰ ŠORMOVÁ, Eva et al. *Česká divadla. Encyklopedie divadelních souborů*, Praha: Divadelní ústav 2000, s. 72–87.

Již v roce 1955 dostalo plzeňské divadlo čestný název Divadlo Josefa Kajetána Tyla (DJKT).¹¹ O jedno desetiletí později dne 4. prosince 1965 proběhlo otevření Komorního divadla vzniklé adaptací kina Universita na divadelní sál. Jako slavnostní představení ke 100. výročí stálé scény byla zvolena *Tvrdohlavá žena* Josefa Kajetána Tyla.¹² Postavení Komorního divadla bylo zcela klíčové pro osmdesátá léta, neboť Velké divadlo procházelo rozsáhlou rekonstrukcí, a tak veškerá představení byla odkázána na provoz v divadle Komorním. Od roku 1980 se začalo hrát v Divadelním klubu sídlícím rovněž v budově Komorního divadla.¹³

1.2 ZMĚNY NASTALÉ V 80. LETECH A ZLOMOVÝ ROK 1989

I během 80. let 20. století se uplatňovaly tendence stávajícího režimu. Hry českých dramatiků byly během 70. a 80. let vyobcovány z české literatury a způsob jejich prezentace zůstal plně v péči divadla. Plzeňská činohra v druhé polovině 80. let uvedla adaptaci Páralova *Mladého muže a bílé velryby*, *Krále Krysu* Jiřího Hubače i dramatickou diskusi *Vy jste Jan* od Oldřicha Daňka.¹⁴

V závěru osmdesátých let po uvolnění byrokratického tlaku byla uvedena *Báj* Daniely Fisherové i *Pout' Jana Jakubce* od Heleny Albertové, díky čemuž bylo plzeňské publikum vědomě seznámeno s reflexí společenského klimatu posledního dvacetiletí, dramaturgie však mohla tento záměr uplatňovat pouze latentně. V tomto období na jeviště vstoupil i dramatický debut Antonína Procházky *Klíče na neděli*, který sklídl velký divácký ohlas nejen v Plzni.¹⁵ Na konci roku 1989 byl souboru představen Jan Burian, jehož inscenace patřily v následujících letech k jedněm z nejlepších v rámci plzeňské činohry.¹⁶ Zásadní změny se týkaly i režijních osobností – na konci sezóny 1988/1989 bylo završeno funkční období Oty Ševčíka i režisérky Lídy Engelové, která se s Plzní rozloučila

¹¹ VIKTORA, Viktor, Marta ULRYCHOVÁ, Vítězslav SLADKÝ, Roman VAŠEK, Marie CALTOVÁ, Artuš REKTORYS, Martina MARKOVÁ a Barbora POPPOVÁ. DJKT.: 1965-2015: Divadlo J.K. Tyla v Plzni. Plzeň: Divadlo J.K. Tyla, p.o., [2015], s. 16.

¹² Historie divadelnictví v Plzni | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 15.02.2022]. Dostupné na: <https://www.djkt.eu/historie-divadelnictvi-v-plzni>.

¹³ ŠORMOVÁ, Eva et al. *Česká divadla. Encyklopedie divadelních souborů*, Praha: Divadelní ústav 2000, s. 72–87.

¹⁴ *Divadlo J.K. Tyla*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1991, s. 18.

¹⁵ Tamtéž, s. 19.

¹⁶ SKÁLA, Adam et al. *Dějiny města Plzně 1918–1990*. Plzeň: Statutární město Plzeň, 2018, s. 981.

inscenací *Srpnové neděle* Františka Hrubína a nastudováním Williamsova *Skleněného zvěřince*.¹⁷

Na sametovou revoluci reagovala činohra DJKT promptně. Sobotní 18. listopad s sebou nesl jistou dávku napětí probíhajících událostí. V komorním divadle byla uvedena premiéra Shafferovy *Černé komedie*, která začala s patnáctiminutovým zpožděním. Herci představením vystoupili před diváky a otevřeně se přihlásili k podpoře divadelní i studentské stávky. Následující den se repríza komedie již nekonala.¹⁸

Ředitel Jiří Pomahač den před zmíněnou premiérou složil svoji funkci a teprve 17. prosince 1989 se na obsazení pozice ředitele konalo výběrové řízení.¹⁹ V roce 1990 se stal ředitelem dramaturg a režisér Mojmír Weimann. Šéfem činohry byl jmenován Jan Burian a později převzal i funkci ředitele DJKT, kterou spravoval dlouhých 18 let, až do svého odchodu do Národní divadla v Praze v roce 2013.²⁰

Během let 1990–2000 se plzeňská činohra opakovaně potýkala s nedostatkem finančních prostředků a počet členů souboru se postupně redukoval, stejně tak se snižoval i počet premiér na šest až sedm v rámci jedné sezóny. I přes omezené možnosti výběru textů dokázala dramaturgie plzeňské činohry pokrýt širokou škálu zájmu – od lety prověřené klasiky až po současnou tvorbu. V českém repertoáru se rovněž objevily hry zahrnující experimentální i avantgardní prvky.²¹ Během uplynulých let se úspěšně rozšířil i počet dramaturgií a činohra DJKT přivítala výrazné osobnosti jako režiséra Ladislava Smočka (*Jedenácté přikázání*, *Nejlepší den*), dlouholetého šéfa činohry Pavla Pavlovského nebo režisérku Kristinu Taberyovou (*Komedie o Anežce*).

¹⁷ *Divadlo J.K. Tyla*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1991, s.19–20.

¹⁸ SKÁLA, Adam et al. *Dějiny města Plzně 1918–1990*. Plzeň: Statutární město Plzeň, 2018, s. 257.

¹⁹ Tamtéž, s. 982.

²⁰ RACEK, ILJA. *Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2013*. Plzeň: DJKT, 2014, s. 3. Dostupné z: <https://www.djkt.eu/vyrocní-zpravy/category/6>.

²¹ VIKTORA, Viktor, Marta ULRYCHOVÁ, Vítězslav SLADKÝ, Roman VAŠEK, Marie CALTOVÁ, Artuš REKTORYS, Martina MARKOVÁ a Barbora POPPOVÁ. DJKT.: 1965-2015: *Divadlo J.K. Tyla v Plzni*. Plzeň: Divadlo J.K. Tyla, p.o., [2015], s. 68.

2 DIVADELNÍ SEZÓNY 1989/90–1999/20

2.1 SEZÓNA 1989/90

Dobu plnou nadějí²² představoval rok 1989 a s ním spojená sametová revoluce doprovázející mnoho změn nejen společenských, ale i kulturních. K listopadovým událostem se vyjádřila i Plzeň několika manifestacemi, generálními stávkami i zřízením Občanského fóra.²³ Jan Burian v proběhlém rozvoru označil právě plzeňskou činohru jako jednou ze středobodů proběhnuvších listopadových událostí.

Členové Divadla J. K. Tyla se společně s Divadlem dětí dne 21. listopadu přihlásili ke stávce a následně vydali prohlášení, ve kterém členové souborů odsoudili zákrok bezpečnostních sil vůči studentskému protestu a požadovali potrestání viníků i odstoupení funkcionářů odmítajících demokracii. Každý den zasedal stávkový výbor veden Pavlem Pavlovským a Václavem Beránkem, který řešil problémy vzniklé uzavřením divadel.²⁴

Dne 25. listopadu ředitel DJKT Jiří Pomahač povolil otevřít obě divadla, kterým bylo následně umožněno zahájit dialogy s obecními. V diskusích vedených předem určeným moderátorem se četly aktuální zprávy, dokumenty i myšlenky klasiků proluty hudebními vstupy.²⁵ Jiří Pomahač dne 17. prosince složil svoji funkci ředitele DJKT a na jeho pozici v roce 1990 nastoupil dramaturg a režisér Mojmir Weimann, jenž zastával svoji funkci až do roku 1995.²⁶

Po výběrovém řízení převzal novou ředitelskou funkci Jan Burian, který byl, po odchodu Oty Ševčíka do Brna, šéfem činohry v letech 1989–1991. Významný divadelník Pavel Pavlovský se v sezóně 1991/1992 stal novým šéfem činohry a svoji pozici spravoval až do roku 2011, kdy na jeho místo přišel Juraj Deák.²⁷

²² Jan Burian: Na Národní divadlo má každý Čech názor – Divadelní noviny. Divadelní noviny [online]. [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/jan-burian-na-narodni-divadlo-ma-kazdy-cech-nazor>.

²³ SKÁLA, Adam et al. *Dějiny města Plzně 1918–1990*. Plzeň: Statutární město Plzeň, 2018, s. 262.

²⁴ *Divadlo J.K. Tyla*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1991, s. 10.

²⁵ Tamtéž, s. 12.

²⁶ SKÁLA, Adam et al. *Dějiny města Plzně 1918–1990*. Plzeň: Statutární město Plzeň, 2018, s. 982.

²⁷ VIKTORA, Viktor, Marta ULRYCHOVÁ, Vítězslav SLADKÝ, Roman VAŠEK, Marie CALTOVÁ, Artuš REKTORYS, Martina MARKOVÁ a Barbora POPPOVÁ. DJKT.: 1965-2015: Divadlo J.K. Tyla v Plzni. Plzeň: Divadlo J.K. Tyla, p.o., [2015], s. 76.

Činohra se v této sezóně patrně octla na prahu nové éry, a to nejen společenské, ale i souborové. I přes obměny si však činoherní soubor zachoval jistou celistvist a součinnost.²⁸

2.1.1 DRAMATURGICKÁ LINIE

Činoherní divadelní soubor uvedl v sezóně až 8 premiér. První činoherní inscenací odehranou v Komorním divadle byla dramaturgická *Komedie o Anežce*, v níž dramaturgyně Johana Kudláčková připomněla klasický lidový námět Jana Kopeckého.²⁹ Jednalo se o jedinou hru z dílny českého autora, jež byla v této sezóně uvedena.³⁰

Provokativní, antistalinistická hra, jak *Eviny sny* ruského autora Alexeje Kazanceva označil Jan Burian v rozhovoru pro Divadelní noviny, zpracovala dramaturgie Jany Klusákové. Jednalo se o první československé uvedení, které však bylo začátkem listopadu zakázáno.³¹ Po revoluci se inscenace obnovila a pokračovala až do konce sezóny 1989/1990.³²

Premiéra *Černé komedie* Petera Shaffnera byla naplánována na 18. listopad 1989 v Komorním divadle. Před začátkem představení však Pavel Pavlovský publiku přečetl stanovisko odsuzující zásah bezpečnostních sil proti studentům během revoluce v Praze. Po skončení monologu se z hlediště ozval mužský hlas, jenž začal zpívat českou hymnu a podnítil tak celé hlediště, které následně povstalo, a někteří diváci z protestu Komorní divadlo opustili.³³

V prostorách Komorního divadla se rovněž odehrála satirická komedie *Náhodná smrt anarchisty* italského dramatika Daria Fo, klasika Carla Goldoniho *Sluha dvou pánů* a v neposlední řadě dramaturgická *Do hrobu si to nevezmete* autorů Mosse Harta a Georga Simona Kaufmana. Ve Velkém divadle bylo uváděno drama

²⁸ Tamtéž, s. 67.

²⁹ *Divadlo J.K. Tyla*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1991, s. 21.

³⁰ Tamtéž, s. 33-34.

³¹ Jan Burian: Na Národní divadlo má každý Čech názor – Divadelní noviny. Divadelní noviny [online]. [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/jan-burian-na-narodni-divadlo-ma-kazdy-cech-nazor>.

³² Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=item&id=529&Itemid=173&lang=cs.

³³ *Divadlo J.K. Tyla*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1991, s. 9.

ze španělského prostředí *Yerma* dramatika Federica Garcíi Lorcy a veselohra *Figariův rozvod* rakouského dramatika Ödöna von Horvatha.³⁴

Dalo by se říct, že ve většině uvedených titulů sezóny se diváci mohli setkat s tématem reflektujícím tehdejší společenské klima a plzeňský činoherní soubor výběrem soudobých dramát v repertoáru do jisté míry formoval diváka k myšlenkové účasti na dramatině. Vedení činohry se repertoár po převratu rozhodlo neměnit a zachovalo všechny inscenace tak, jak bylo původně plánováno. Dle slov Jana Buriana se i z tohoto důvodu Divadlo J. K. Tyla nepotýkalo s velkým odchodem diváků, jak to probíhalo u řady jiných českých divadel.

2.1.2 REŽIJNÍ LINIE

Jan Burian znal nejen divadlo, ale i činoherní soubor již z předlistopadových režii (*Adam a Eva, Kde kukačka hnízdo má, Tatarská pout' aj.*). V této sezoně se ujal režie *Eviných snů* a *Yermi*.³⁵ Režii dále vedli Oto Ševčík (*Figariův rozvod*), Václav Beránek (*Černá komedie*) a Miroslav Krobot, jehož úprava *Sluhy dvou pánů* byla jeho jediným režisérským počinem v rámci DJKT.³⁶

Novým jménem plzeňského činoherního ansámblu byla režisérka Kristina Taberyová, jež se věnovala úpravě třech nově uvedených her, konkrétně se jednalo o inscenace *Komedie o Anežce, Náhodná smrt anarchisty* a *Do hrobu si to nevezmete*.³⁷

³⁴ *Divadlo J.K. Tyla*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1991, s. 33–34.

³⁵ Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=items&Itemid=173&lang=cs.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ *Divadlo J.K. Tyla*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1991, s. 33–34.

2.1.3 KOMEDIE O ANEŽCE

Autor: Jan Kopecký

Režie: Kristina Taberyová

Sezónu 1989/1990 otevřela inscenace lidového dramatu *Komedie o Anežce* (původně *Komedie o Anežce, královně sicilíánské, z někdejších časů, když rytíři pro dosažení slavného jména a cti po světě putovali*) založeného na příběhu z Itálie 12. století, které bylo v roce 1990 uvedeno i dvakrát v Mnichově a těšilo se kladnému recenznímu hodnocení v německém tisku.³⁸ Inscenace byla v Plzni uváděná až do listopadu 1990 a společně s derniérou reprízována třicet pět krát.³⁹

Dramaturgyně Johana Kudláčková s režisérkou Kristinou Taberyovou a Janem Kopeckým se uchýlili k zásadní úpravě poměrně dlouhého textu, který původně čítal čtyřicet obrazů v rozmezí několika let. Dramaturgie se snažila o aktualizaci poetiky „lidových her“ ve smyslu vyhocení sváru dobra a zla, rovněž do dramaturgie vložila pasáže písni vhodné k tématu hry.⁴⁰ Vypjatá dramatická krutost, vášně, humor i různé cesty lidských osudů se přiblížily Plzeňským divákům tak, aby jim byly blízké, srozumitelné a reflektovaly aktuální společenskou situaci.⁴¹

Kristina Taberyová si jako předobraz Anežky vybrala zkušenou herečku Zorku Kostkovou, která Anežku ztvárnila jako ženu vysoce charakterní, mravnou a zároveň lidskou.⁴² Petr Pavlovský se ujal role Amanta coby kontrastní postava k sympatickému králi stávající se příčinou neodvratných následků, a role intrikána Arnulfa z Tarentu byla obsazena René Přibílem. Pozoruhodnou postavu Blázna, který se na scéně stal současně komentářem probíhající situace, zobrazil Antonín Procházka, jenž pronášel napjaté, drzé i mrazivé komentáře protkané humornými scénami.⁴³ Střední generaci herců doplnili

³⁸ VIKTORA, Viktor, Marta ULRYCHOVÁ, Vítězslav SLADKÝ, Roman VAŠEK, Marie CALTOVÁ, Artuš REKTORYS, Martina MARKOVÁ a Barbora POPPOVÁ. DJKT.: 1965-2015: Divadlo J.K. Tyla v Plzni. Plzeň: Divadlo J.K. Tyla, p.o., [2015], s. 62.

³⁹ Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=item&id=527&Itemid=173&lang=cs.

⁴⁰ BOKOVÁ, Marie. Hledání domova. *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. Praha: Divadelní obec, 1990, 3(1) s. 65.

⁴¹ Tamtéž, s. 67.

⁴² *Divadlo J.K. Tyla*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1991, s. 21.

⁴³ BOKOVÁ, Marie. Hledání domova. *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. Praha: Divadelní obec, 1990, 3(1) s. 67.

Inka Brendlová, Josef Nechutný, Zdeněk Sedláček, Monika Švábová, Tomáš Šolc, Jiří Chmelař a další.⁴⁴

V kritických ohlasech na inscenaci *Komedie o Anežce* byl pozitivně přijat nejen výběr tématu, ale i jeho již zmíněná aktualizace, která částečně předznamenala i události listopadu 1989. Diváci se během jednotlivých výstupů smáli a tleskali, avšak zároveň trnuli v náhlém tichu: „*Co se stalo z nového člověka? Co pro něj znamená čest, mravnost? To byly otázky doby v předvečer listopadu 1989*“, vzpomíná recenzent Viktor Viktora.⁴⁵

Inscenaci náležitě komentovala i Marie Boková v článku pro časopis Svět a divadlo: „Dnes, s odstupem času mě napadá, jestli ta bouřlivá zářijová premiéra nebyla jednou z posledních demonstrací, kdy české divadlo naplňovalo svůj klasický úděl: kriticky reflektovat současnost, odvážně předjímat budoucnost. Možná, že všechno je a bude jinak – ale hodnota tohoto plzeňského doteku minulosti, současnosti a budoucnosti by neměla zůstat zapomenuta.“⁴⁶

⁴⁴ Inscenace. Virtual Study of Theatre Institute - About the project [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: <https://vis.idu.cz/ProductionDetail.aspx?id=9032&mode=4&lang=cz>.

⁴⁵ VIKTORA, Viktor, Marta ULRYCHOVÁ, Vítězslav SLADKÝ, Roman VAŠEK, Marie CALTOVÁ, Artuš REKTORYS, Martina MARKOVÁ a Barbora POPPOVÁ. DJKT.: 1965-2015: Divadlo J.K. Tyla v Plzni. Plzeň: Divadlo J.K. Tyla, p.o., [2015], s. 63.

⁴⁶ BOKOVÁ, Marie. Hledání domova. *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. Praha: Divadelní obec, 1990, 3(1) s. 67.

2.2 SEZÓNA 1990/91

2.2.1 DRAMATURGICKÁ LINIE

Druhá činoherní sezóna byla co do uvedení nových dramát velice plodná. Plzeňská činohra do svého repertoáru zařadila až 9 nových inscenací, které byly hrány převážně v Komorním divadle, pouze inscenace *Život, učení a smrt Pána a Spasitele našeho* a *Naši furianti* byly uváděny ve Velkém divadle.⁴⁷

V prostorech DJKT se plzeňské publikum seznámilo se čtyřmi dramaturgickými inscenacemi českých autorů. Prvním dramatem, otvírajícím sezónu, byla původně komorní rozhlasová hra dosud prohibovaného autora Milana Uhdeho *Velice tiché Ave*, kterou nakladatelství Sixty-Eight Publishers v roce 1988 vydalo jako výbor her.⁴⁸

Plzeňská činohra dále uvedla *Život, učení a smrt Pána a Spasitele našeho* ve zpracování Jana Kopeckého, realistické drama *Naši furianti* Ladislava Stroupežnického a československou premiérou se pyšnilo absurdní drama *Pokoušení* rovněž zakázaného autora Václava Havla.⁴⁹

Z vybraných titulů vedle děl klasických a kanonizovaných nechyběla ani situační komedie *Tenor na roztrhání* Kena Ludwiga a rovněž jako u *Pokoušení* se jednalo o československou premiéru. Z klasických děl byl dále uveden *Racek* Antona Pavloviče Čechova i komedie světoznámého Molièra *Don Juan*. Z anglických titulů bylo inscenováno psychologické drama *Kočka na rozpálené plechové střeše* Tennesseeho Williamse a komedie *Rozmarný duch* Noela Cowarda.⁵⁰

2.2.2 REŽIJNÍ LINIE

Až tři inscenace her sezóny 1990/1991 byly pod taktovkou Jana Buriana, a to *Pokoušení*, *Racek* a společně s Kristinou Taberyovou nazkoušel hru *Život, učení a smrt Pána a Spasitele našeho*. Hostující režisér František Hromada v Plzni představil dramaturgickými inscenacemi *Tenor na roztrhání* a Svatoslav Papež pohostinsky režíroval dramata *Naši furianti* i *Velice tiché Ave*. *Kočka na rozpálené plechové střeše* byla v režii

⁴⁷ Divadlo J.K. Tyla: 1990–1995: [almanach]. Horní Bříza: Granát, 1995, s.13.

⁴⁸ UHDE, Milan. *Velice tiché Ave: rozhlasová hra*. Praha: Dilia (2N), 1990, s. 37.

⁴⁹ Divadlo J.K. Tyla: 1990–1995: [almanach]. Horní Bříza: Granát, 1995, s.13.

⁵⁰ Tamtéž.

Jana Nováka, Miroslav Doutlík představil *Rozmarného ducha* a Jozef Pražmári v Plzni debutoval dramatem *Don Juan*.⁵¹

Během sezóny 1990/1991 z plzeňského činoherního souboru odešla režisérka Kristina Teberyová, dramaturgyně Johana Kudláčková a ve věku šedesáti let tragicky zemřela dlouholetá herečka divadelního souboru Dáša Neblechová.⁵²

2.2.3 POKOUŠENÍ

Autor: Václav Havel

Režie: Jan Burian

Významným českým dramatem uvedeným na prknech DJKT v sezóně 1990/91 byla hra Václava Havla *Pokoušení*, zároveň se jednalo o první československou premiéru. Drama spadá do pozdější Havlovy tvorby, kterou autor napsal během pobytu ve vězení.⁵³ Václav Havel se patrně inspiroval motivy Goethova *Fausta*, jako je hledání svobody, poznání i hanby a rovněž krátkozraká domněnka, že nad zlem lze zvítězit nečestnými prostředky, a přitom si zachovat mravní čistotu.⁵⁴

Důvodem, proč se Jan Burian rozhodl režírovat Havlovu hru, bylo především poutavé téma reflektující jednání člověka, kterému schází mravní měřítko, a může tak propadnout samotnému zlu, nebo mu dokonce sloužit. Režisér v rozhovoru pro deník *Nová Pravda* rovněž zdůraznil nutnost uvádět dramaturgy autorů dosud zakázaných: „Je potřeba, abychom se seznamovali s myšlením, které bylo prohibováno, a tím poznávali skutečnost, kterou žijeme, i z jiných stran, než tomu bylo doposud.“⁵⁵ Jan Burian měl příležitost drama alespoň částečně konzultovat se samotným autorem při květnové návštěvě Plzně a pochopil tak, co je pro tuto hru podstatné.⁵⁶

Zmíněné skutečnosti patrně podnítili Buriana k detailní imaginaci, kterou se však publiku snažil předat srozumitelně, a rozhodl se volit takové prostředky, jež měly být

⁵¹ *Divadlo J.K. Tyla: 1990–1995: [almanach]*. Horní Bříza: Granát, 1995, s.13.

⁵² Tamtéž, s. 9.

⁵³ JIROUS, Ivan Martin a Michael ŠPIRIT. *Magorův zápisník*. Praha: Torst, 1997, s. 452.

⁵⁴ Tamtéž, s. 453.

⁵⁵ KODLOVÁ, Alena. I rozum může zradit. *Nová Pravda: Západočeský nezávislý deník*. Praha: Delta, 1990, 1(251(26.10.1990), s. 5.

⁵⁶ Tamtéž.

divákům známé a zároveň měly dokázat vyjádřit nový obsah absurdního dramatu.⁵⁷ *Pokoušení* však i přes promyšlenou komponovanost zůstalo mimo pozornost divadelníků.⁵⁸

Bohužel se nám nepodařilo dohledat relevantní odborné recenze v tisku tak, abychom mohli objektivně zhodnotit kvalitu proběhlé inscenace. Lze ovšem říct, že díky dramaturgickému záměru zařadit dramata disidentů Václava Havla nebo Milana Uhdeho do repertoáru plzeňské činohry, byla vymezena nová tematická linie. V roce 2008 si plzeňský činoherní ansámbl k inscenování opět zvolil Havlovu hru, tentokrát *Odcházení*, jež byla reprízovaná až do března roku 2011.⁵⁹

⁵⁷ KODLOVÁ, Alena. I rozum může zradit. *Nová Pravda: Západočeský nezávislý deník*. Praha: Delta, 1990, **1**(251(26.10.1990)), s. 5.

⁵⁸ VIKTORA, Viktor, Marta ULRYCHOVÁ, Vítězslav SLADKÝ, Roman VAŠEK, Marie CALTOVÁ, Artuš REKTORYS, Martina MARKOVÁ a Barbora POPPOVÁ. DJKT.: 1965-2015: Divadlo J.K. Tyla v Plzni. Plzeň: Divadlo J.K. Tyla, p.o., [2015], s. 69.

⁵⁹ Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=item&id=979&Itemid=173&lang=cs.

2.3 SEZÓNA 1991/92

2.3.1 DRAMATURGICKÁ LINIE

Po předchozí sezóně, která na plzeňská divadelní prkna přenesla až čtyři nové české hry, se sezóna 1991/92 pyšní pouze dvěma inscenacemi dramát českých autorů. Napříč dalšími uvedenými sezónami se frekvence českých dramát v repertoáru převážně neměnila, výjimkou je pouze sezóna 1994/95, kdy měly premiéru celkem tři divadelní kusy českých autorů.⁶⁰

V této sezóně proběhlo celkem sedm premiér. Prvním titulem, otvírajícím sezónu, bylo psychodrama dříve zakázaného autora Pavla Kohouta *Ubohý vrah*, který našel inspiraci v ruské próze Leonida Nikolajeviče Andrejeva.⁶¹ Úpravě této hry se věnovala Marie Caltová, jež vedla dramaturgii i u absurdního dramatu amerického dramatika Edvarda Albeeho *Kdo se bojí Virginie Woolfové?* pojednávající o válce pohlaví v disfunkčním manželství,⁶² dále pak u hry s námětem z anglické historie Francouze Jeana Anouilha *Tomáš Becket*.

Dramaturgyně Jolana Součková se věnovala inscenaci hry posazené do prostředí staré habsburské monarchie *Císař Josef a dcera přednosta stanice* z dílny rakouského autora Fritze von Herzmanovskya-Orlanda i české klasice Josefa Kajetána Tyla *Strakonický dudák*, která byla hrána v prostorech Velkého divadla, a zároveň se jednalo o první uvedenou Tylovu hru od začátku sametové revoluce.⁶³ Klasická komedie *Poprask na laguně* Carla Goldoniho rovněž přenesena na prkna Velkého divadla sklízela u diváků značný pozitivní ohlas a byla rovněž nejčastěji reprízovaným dramatem s premiérou v této sezóně. Poslední uvedenou hrou byla satira *Mandragora* renesančního autora Niccola Machiavelliho.⁶⁴

⁶⁰ *Divadlo J.K. Tyla: 1990–1995: [almanach]*. Horní Bříza: Granát, 1995, s.14.

⁶¹ VIKTORA, Viktor, Marta ULRYCHOVÁ, Vítězslav SLADKÝ, Roman VAŠEK, Marie CALTOVÁ, Artuš REKTORYS, Martina MARKOVÁ a Barbora POPPOVÁ. *DJKT.: 1965-2015: Divadlo J.K. Tyla v Plzni*. Plzeň: Divadlo J.K. Tyla, p.o., [2015], s. 67.

⁶² TRENSKÝ, Pavel. Regietheater. *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. Praha: Divadelní obec, 2005, **15**(5), s. 137.

⁶³ Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=items&Itemid=173&lang=cs.

⁶⁴ *Divadlo J.K. Tyla: 1990–1995: [almanach]*. Horní Bříza: Granát, 1995, s.14.

2.3.2 REŽIJNÍ LINIE

Sezóna 1991/92 nepřinesla žádnou významnou obměnu v činoherním uměleckém souboru. Z Divadla J. K. Tyla však odešel dlouholetý režisér Václav Beránek (*Den delší než život, Příběh Jana Jakubce, Černá komedie* aj.), který se režii v plzeňském divadlu věnoval již od roku 1979.⁶⁵

V souboru naopak zůstali režiséři Jan Novák i Ladislav Smoček, novým hostujícím režisérem se stal Zdeněk Kaloč. Do Plzně se po dramatu *Tenor na roztrhání* (1991) opět vrátil ředitel Západočeského divadla Cheb František Hromada⁶⁶ s úpravou hry *Císař Josef a dcera přednosty stanice* a Jakub Pražmáři se ujal inscenace *Mandragory*.⁶⁷

2.3.3 UBOHÝ VRAH

Autor: Pavel Kohout

Režie: Jakub Korčák

Přestože veškerá tvorba dramatika Pavla Kohouta byla po roce 1969 v Československu zakázaná, byl *Ubohý vrah* přeložen až do osmnácti jazyků a rovněž inscenován v mnoha divadlech světa.⁶⁸ Jeho světová premiéra se odehrála v dusseldorfském Schauspielhausu (1973),⁶⁹ poprvé se na prkna českých divadel však dostala až v roce 1991 v prostorách Divadla na Vinohradech v režii Luboše Pistoriuse, které za uskutečňenou inscenaci sklidilo značný divácký ohlas.⁷⁰

Veleúspěšná hra *Ubohý vrah* byla napsána na motivy prózy *Rozum* Leonida Nikolajeviče Andrejeva.⁷¹ Sugestivní psychodrama se odehrálo za mřížemi psychiatrické léčebny, kde profesor Držembickij (Milan Vlachovský) na přání pacienta Antona Kerženceva (Pavel Pavlovský) rekonstruoval s pomocí své herecké skupiny motivy,

⁶⁵ *Divadlo J.K. Tyla: 1990–1995: [almanach]*. Horní Bříza: Granát, 1995, s. 9.

⁶⁶ *Česká divadla 1990-1991*. Praha: Divadelní ústav, 1992, s. 73..

⁶⁷ *Divadlo J.K. Tyla: 1990–1995: [almanach]*. Horní Bříza: Granát, 1995, s.14.

⁶⁸ KOHOUT, Pavel. *Ubohý vrah: hra o dvou odděleních*. Praha: Dilia, 1990, s. 76.

⁶⁹ Tamtéž, s. 78.

⁷⁰ BOKOVÁ, Marie. Co jsem zase viděla... (Deníček z divadelních cest). *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. Praha: Divadelní obec, 1992, 2(3), s. 118.

⁷¹ VIKTORA, Viktor, Marta ULRYCHOVÁ, Vítězslav SLADKÝ, Roman VAŠEK, Marie CALTOVÁ, Artuš REKTORYS, Martina MARKOVÁ a Barbora POPPOVÁ. *DJKT.: 1965-2015: Divadlo J.K. Tyla v Plzni*. Plzeň: Divadlo J.K. Tyla, p.o., [2015], s. 67.

jež vedly Kerženceva k mylné vraždě jeho přítele Saveljeva (Petr Křiváček). Zdrojem motivace se zprvu zdál být vášnivý cit k Saveljevově ženě Táně (Monika Švábová), dramaturgie však příběh více zkomplikovala a do hry vstoupilo něco patrně hlubšího – Keržencevova pýcha, chladnokrevnost i mučivá sebeanalýza.⁷² V plzeňském představení byla komorní scéna Karla Glogra tvořena jednoduchou levotočivou chodbou plnou bílých nemocničních dveří bez klik, které se občasně otevíraly a reprezentovaly Keržencevův evokovaný život.⁷³

Základním pilířem této hry je především postava Kerženceva. V rozhovoru pro *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni* Pavel Kohout uvedl: „Ta hra je „pověšena“ na jednoho herce. A to je dvojsečná záležitost. Pokud je herec schopen na sebe tu konstrukci vzít a nést ji jako untermann v cirkuse, pak je to úžasně vzrušující zážitek“.⁷⁴ Pavel Pavlovský předvedl osobní tragédii muže s jasně zpodobněnými psychosomatickými znaky, jenž v sobě nesl humor, ale také bolest. Náročnost ztvárnění této postavy byla podtrhnuta i tím, že herec během celé inscenace neopustil prostor scény, přesto Pavel Pavlovský předvedl výjimečný herecký koncert a vytvořil postavu pomstychtivou, chladnou, zároveň však zasaženou láskou.⁷⁵ Za impozantní ztvárnění titulní role obdržel v roce 1992 Cenu Thálie za nejlepší herecký výkon.⁷⁶ Nesmí být však opomenuta ani jiskřivá ztvárnění rolí herci Milanem Vlachovským, Miroslavem Včalou, Monikou Švábovou, Petrem Křiváčkem, Miroslavem Krejsou aj.⁷⁷

V kritických ohlasech na inscenaci *Ubohý vrah* byly pozitivně hodnoceny rovněž mimořádné režisérské schopnosti Jakuba Korčáka, který dal inscenaci určitý tvar: „Složitá a leckdy disparátní struktura hry je držena v kompaktním celku, domyšlené detaily (např. pop při statku, škrtnutá skupina hudebníka) dotvářejí přehledný obraz složitých dějových linií“, zmiňuje Viktor Viktora ve své recenzi pro *Deník Nová Pravda*.⁷⁸ Plzeňská činohra dokázala složité dílo Pavla Kohouta uchopit tak, aby divákům přiblížila gradaci

⁷² BOKOVÁ, Marie. Co jsem zase viděla... (Deníček z divadelních cest). *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. Praha: Divadelní obec, 1992, 2(3), s. 116.

⁷³ Tamtéž, s. 118.

⁷⁴ Pavel Kohout v Plzni. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1993, 1(2).

⁷⁵ VIKTORA, Viktor. Kdo je všechno ubohý?: k premiéře Kohoutova dramatu na scéně DJKT. *Nová Pravda: Západočeský nezávislý deník*. Praha: Delta, 1991, 1(134(7.11.1991)), s. 12.

⁷⁶ Historie činohry | DJKT – Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT – Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 24.02.2022]. Dostupné na: <https://www.djkt.eu/historie-cinohry>.

⁷⁷ BOKOVÁ, Marie. Co jsem zase viděla... (Deníček z divadelních cest). *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. Praha: Divadelní obec, 1992, 2(3), s. 118.

⁷⁸ VIKTORA, Viktor. Kdo je všechno ubohý?: k premiéře Kohoutova dramatu na scéně DJKT. *Nová Pravda: Západočeský nezávislý deník*. Praha: Delta, 1991, 1(134(7.11.1991)), s. 12.

myšlenkových postupů a prožívání lidské psychiky v otázce nenávisti a neschopnosti odpuštění, jak bylo patrné nejen u postavy Kerženceva. Jan Kerbr v této souvislosti ve své kritice, kde porovnával inscenaci vinohradskou a plzeňskou, uvádí: „Na Vinohradech jsem se účastnil vyhlášené divadelní události, v Plzni jsem spoluprožíval nezbadatelné lidské psýchy“.⁷⁹ Ubohý vrah Pavla Kohouta Komorní divadlo úspěšně uvádělo ještě následující sezónu a inscenace byla uzavřena derniérou v únoru 1993, s konečným počtem třiceti třemi představeními.⁸⁰

2.3.4 STRAKONICKÝ DUDÁK

Autor: Josef Kajetán Tyl

Režie: Zdeněk Kaloč

Jako třetí nově uvedenou hrou sezóny zvolila dramaturgie hru patrona Divadla Josefa Kajetána Tyla, a sice Strakonického dudáka. Inscenace tohoto dramatu se na prknech plzeňského divadla uváděla již během let 1975–1977 v režii Ivana Šaršeho.⁸¹ V roce 1980 byla hra uváděna i se studenty JAMU v Brně a o šest let později v Zemském divadle pod režijní taktovkou Zdeňka Kaloče. Dramaturgyně Jolana Součková si dílo klasika vybrala z důvodu úpravy režiséra Kaloče, který jí přišel blízky.⁸² Režisér si jako předobraz hlavního hrdiny zvolil Pavla Kikinčuka (Švanda), dále pak Lucii Schneiderovou (Dorotka), Jakuba Zindulku (Tyrl), Antonína Kašku (Sultán) a další.

Tylova první jevištní báchorka usiluje o sjednocení lidové fantazie a reality a nese rysy pohádkové tvorby.⁸³ Hra proto nabízí různé možnosti pohádkové divadelní scény, plzeňská scénografie však vsadila na jednoduchost – prázdný prostor jeviště s rovnou, dřevěnou podlahou a tmavým pozadím. U inscenování hry se plzeňská činohra setkala i s akční scénografií. Uprostřed scény bylo několik světlých šatníků, se kterými herci během

⁷⁹ BOKOVÁ, Marie. Co jsem zase viděla... (Deníček z divadelních cest). *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. Praha: Divadelní obec, 1992, 2(3), s. 118.

⁸⁰ Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=items&Itemid=173&lang=cs.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² Divadelní recenze DJKT - Strakonický dudák (1991) - YouTube. YouTube [online]. Copyright © 2022 Google LLC [cit. 16.03.2022]. Dostupné

z: https://www.youtube.com/watch?v=QhkWpfcZd5U&ab_channel=KFORBISFilmPlze%C5%88%2Cs.r.o.

⁸³ OTRUBA, Mojmir a Miroslav KAČER, LAISKE, Miroslav, ed. *Tvůrčí cesta Josefa Kajetána Tyla*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1961, s. 315.

představení různě manipulovali a přetavovali scénu přímo v průběhu inscenace. Optická složka byla dle slov scénografky Věry Ptáčkové utlumená a šatník zůstal nadále šatníkem: „Nu, v šatnících na scéně jsem neobjevila nic víc, než jejich základní nepatříčnost, která fantazii nejen nepodněcovala, ale umrtvovala“.⁸⁴

Je důležité zmínit, že pokud se Tyl inspiroval dobou, ve které žil, mohly některé motivy dramatu zapůsobit na publikum jinak, než bylo původně myšleno. Dramaturgie si této skutečnosti byla vědoma a spolu s režisérem se snažili o aktualizaci dramatu tak, aby hra zůstala poplatná době: „Je otázka, jakým stylem dnes Tyla upravovat a uvádět, aby byl zajímavý, nový. Aby to nepůsobilo jako archaický návrat k době obrození, protože není možné ho uvádět tak, jak byl napsán“, vysvětluje Jolana Součková.⁸⁵

I přes snahu inscenačního týmu se *Strakonický dudák* velké oblibě netěšil. Potvrdil to i recenzent Viktor Viktora: „Strakonický dudák se v drakonické režii Zdeňka Kaloče změnil v pustou frašku, pod jejíž maskou bylo obtížné rozhodnout, zda jde o nepovedený žert, nebo o vážně míněnou režijní perzifláž“.⁸⁶ Původní záměr aktualizace tématu z Tylova prostředí se tedy naplnil možná až příliš neohraničeně.

⁸⁴ NECHUTOVÁ, Renata. Návštěvní doba čili doba navštívit národní divadlo. *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. Praha: Divadelní obec, 1992, 2(3), s. 123.

⁸⁵ Divadelní recenze DJKT - Strakonický dudák (1991) - YouTube. YouTube [online]. Copyright © 2022 Google LLC [cit. 16.03.2022]. Dostupné

z: https://www.youtube.com/watch?v=QhkWpfCzd5U&ab_channel=KFORBISFilmPlze%C5%88%2Cs.r.o.

⁸⁶ VIKTORA, Viktor, Marta ULRYCHOVÁ, Vítězslav SLADKÝ, Roman VAŠEK, Marie CALTOVÁ, Artuš REKTORYS, Martina MARKOVÁ a Barbora POPPOVÁ. *DJKT.: 1965-2015: Divadlo J.K. Tyla v Plzni*. Plzeň: Divadlo J.K. Tyla, p.o., [2015], s. 71.

2.4 SEZÓNA 1992 /93

Třetí činoherní sezóna posledního desetiletí probíhala již plně pod vedením Pavla Pavlovského, který od června roku 1992 figuroval v divadle jako šéf činohry a zároveň zastával roli herce. Jeho prioritou ve výběru inscenovaných her bylo vyvážení vážného a komediálního repertoáru i aktuálnost jednotlivých vybraných titulů, dále pak umělecká konsolidace hereckého souboru.⁸⁷ Pavel Pavlovský dal prostor i novým českým hrám, a to konkrétně dramatům *Fatální bratři* a *Sbohem, Sokrate!* Zároveň usiloval o spolupráci s předními režisérskými osobnostmi, jakými byli Ladislav Smoček (*Povídky z Vídeňského lesa*) nebo Jozef Prazmári (*Klíčovou dírkou*) aj.⁸⁸

Divadlo Josefa Kajetána Tyla se rovněž v roce 1993 zapsalo na kulturní mapu Evropy zřízením Mezinárodního festivalu Divadlo, který se dodnes každoročně opakuje, a Plzeň tak otevřela brány i jiným činoherním souborům než pouze českým.⁸⁹ Do angažmá činoherního souboru poprvé nastoupil dnes již nejen v Plzni známý herec Martin Stránský, který si svou první roli rytíře Hanse z Wittensteinu zahrál v dramatu *Ondina*.⁹⁰

2.4.1 DRAMATURGICKÁ LINIE

Činohra uvedla v sezóně 1992/93 celkem sedm premiér. Z per českých autorů pocházely inscenace her *Fatální bratři* herce i autora Antonína Procházky a *Sbohem Sokrate!* Josefa Topola. Ze zahraničních titulů bylo uvedeno drama *Hra Lásky a náhody* Pierra de Marivauxe, historická komedie *Romulus Veliký* od Friedricha Dürrenmatta i veselohra Joe Ortona *Klíčovou dírkou*. Ödön von Horváth, rakouský autor

⁸⁷ Pavlovský Pavel | DJKT – Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT – Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 24.02.2022]. Dostupné na: <https://www.djkt.eu/pavlovsky-pavel>.

⁸⁸ Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT – Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT – Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 24.02.2022]. Dostupné na: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=items&Itemid=173&lang=cs.

⁸⁹ Současnost | DJKT – Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT – Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 24.02.2022]. Dostupné na: <https://www.djkt.eu/soucasnost>.

⁹⁰ Herec Martin Stránský: Jsem workoholik z donucení - Plzeňský deník. Plzeňský deník - informace, které jsou vám nejbliž [online]. Copyright © [cit. 17.03.2022]. Dostupné z: <https://plzensky.denik.cz/zpravy-z-ceska/herce-martin-stransky-jsem-workoholik-z-donuceni-20190701.html>.

moderní lidové hry, se Plzni představil *Povídkami z Vídeňského lesa*⁹¹ a francouzský básník Georges Feydeau si diváky získal svou komedií ve vaudevillovském stylu *Brouk v hlavě*.⁹²

Druhou nejhranější hrou této sezóny byli *Fatální bratři*, které mohlo plzeňské publikum shlédnout celkem čtyřicet sedmkrát. Zároveň se jednalo o úplně první uvedení této komedie na divadelních prknech. Dramaturgie *Fatálních bratrů* se na rozdíl od Marie Caltové, která vedla dramaturgii u všech výše zmíněných her, ujala Irena Žantovská. Většina těchto her měla premiéru v prostorách Komorního divadla, pouze inscenace *Romulus Veliký* a *Brouk v hlavě* se odehrály ve Velkém divadle.⁹³

Obecně lze říct, že v této sezóně byla hojně zastoupena komediální dramata, výjimku tvořila hra *Sbohem, Sokrate!* Dějová linie se v drammatizaci dostala do ústraní a hlavní roli převzal cit a jeho zobrazení. Upozaděna byla i scénografická složka a důležitým prvkem působícím na diváka se stala atmosféra, kterou vyvolával způsob ztvárnění dějových událostí.⁹⁴ Závažnost tohoto tématu sezónního repertoáru byla záměrně vybalancována volbou odlehčených komedií, jak jsme zmínili výše.

2.4.2 REŽIJNÍ LINIE

První inscenací otevírající novou sezónu byla komedie *Fatální bratři* od Antonína Procházky, který se ujal i její režie. Během svého působení v DJKT v letech 1990–2000 vytvořil pro činoherní soubor celkem čtyři veselohry, které sklízely značný divácký ohlas a byly mnohokrát reprízovány. Kromě již zmíněných *Fatálních bratrů* představil Plzni komediální kusy *S tvojí dcerou ne* (1994), *Vraždy a něžnosti* (1996) a *Věrní abonenti* (1997).⁹⁵

⁹¹ RESLOVÁ, Marie. Ödön von Horváth: Hry. Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa. 13. Praha: Divadelní obec, 2002, s. 201.

⁹² K inscenaci *Brouk v hlavě* se činohra DJKT po letech vrátila v režii Thomase Zielinskiho. Nyní je možné hru shlédnout ve Velkém divadle.

⁹³ Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT – Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT – Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 24.02.2022]. Dostupné na: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=items&Itemid=173&lang=cs.

⁹⁴ VIKTORA, Viktor, Marta ULRYCHOVÁ, Vítězslav SLADKÝ, Roman VAŠEK, Marie CALTOVÁ, Artuš REKTORYS, Martina MARKOVÁ a Barbora POPPOVÁ. *DJKT.: 1965-2015: Divadlo J.K. Tyla v Plzni*. Plzeň: Divadlo J.K. Tyla, p.o., [2015], s. 70.

⁹⁵ Nejedná se však o konečný počet her Antonína Procházky. I po roce 2000 autor pokračoval v činnosti a pro DJKT vytvořil řadu dalších komedií – *Ještě jednou, profesore* (2001), *Ve státním zájmu* (2009), *Jednotka intenzivní lásky* (2015) aj.

Příhodnou přezdívku „plzeňský Molière“ získal díky své jasné představě o typovém obsazení jednotlivých rolí, dotažené výstavbě konkrétních situací a stejně jako tento francouzský klasik svým pohledem na svět skrze humor.⁹⁶ Ve svých komediích se nevěnuje pouze jejich zřejmému záměru „pobavit“ typickou satirou na danou dobu, nýbrž empaticky nahlíží do duší svých postav a dokáže tak vytvořit díla ztvárnující až dojemnou lidskost.⁹⁷ Tématem Procházkových textů je nejčastěji krize středního věku, milostné trojúhelníky či touha po vykročení ze zavedeného stereotypu směrem k nekonvenčním zážitkům.⁹⁸ *Fatální bratři* nebyli v tomto směru výjimkou. Ztvárnění smolaře Lološe Pavlem Kikinčukem a dítěte štěstěny Oldy samotným Antonínem Procházkou bylo pro úspěch této hry klíčovým tahem. Prvotním podnětem k napsání *Fatálních bratrů* byla pak právě tato Procházkova touha opětovně se svým váženým hereckým kolegou stanout na jednom jevišti. Oba herci si společně zahráli již v Ostrovského hře *I chytrák se spálí* nebo v *Klíčích na neděli*.⁹⁹

Pro Jakuba Korčáka byla Topolova hra *Sbohem, Sokrate!* již třetím režisérským počinem v plzeňské činohře od roku 1991. Jakub Korčák v DJKT působil pouze krátkou dobu a jeho posledním režijním výstupem s plzeňským činoherním ansámblem byl Kunderův *Jakub a jeho pán*, jehož premiéra se uskutečnila v následující sezóně.¹⁰⁰ Jozef Prazmári, režisér střední generace, svůj neotřelý přístup k dramatickému textu ukázal Plzni již nastudováním hry *Don Juan* (1991) nebo *Mandragora* (1992)¹⁰¹ a v této sezóně se zhostil Ortonovy černé komedie *Klíčovou dírkou*. Jan Novák režíroval hned dvě dramaturgie zahraničních autorů, a to *Brouk v hlavě* a *Romulus Veliký*. Obě inscenace měly jako jediné z činoher premiéru ve Velkém divadle. Zkušený hostující režisér Ladislav Smoček se tentokrát ujal *Povídek z Vídeňského lesa* a úsměvnou inscenaci *Hra lásky a náhody* nastudoval již zmíněný Jakub Korčák.

⁹⁶ *Divadelní revue DJKT*. 13(1/2015). Plzeň: Divadlo J.K.Tyla, 2015, s. 19.

⁹⁷ *Divadelní revue DJKT*. 16(3/2018). Plzeň: Divadlo J.K.Tyla, 2015, s. 14.

⁹⁸ Procházka Antonín | DJKT – Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT – Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 24.02.2022]. Dostupné na: <https://www.djkt.eu/prochazka-antonin>.

⁹⁹ Muž se třemi F. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň: NAVA TISK, spol., 1993, 1(3).

¹⁰⁰ Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT – Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT – Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 24.02.2022]. Dostupné na: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=items&Itemid=173&lang=cs.

¹⁰¹ KODLOVÁ, Alena. Zavazující tradice. *Deník Nová Pravda: Západočeský zpravodajský list*. Vltava, 1991, 1(30), s. 5.

2.4.3 SBOHEM, SOKRATE!

Autor: Josef Topol

Režie: Jakub Korčák

Světová premiéra v pořadí osmé Topolovy hry, jež byla napsána již v druhé polovině 70. let dvacátého století, z normalizačních důvodů proběhla s téměř patnáctiletým zpožděním v říjnu 1991 v prostorách Stavovského divadla v Praze u příležitosti jeho znovuotevření.¹⁰² Pražské inscenační uchopení se však dostalo do ostrého střetu s divadelní kritikou nejen kvůli tematice, jež se hlásila k době totalitní společnosti, ale i kvůli prostředí „oficiální pompy“ označenému za nevhodné k Topolově křehkému umění.¹⁰³

Metaforická hra *Sbohem, Sokrate!* se odehrává v bytě stárnoucího sochaře Žaka (Pavel Pavlovský), který si na oslavu svých jubilejních padesátin pozve několik přátel. Atmosféra večírku se však brzy začne vytrácet a narážet na rozpoložení pozvaných. Hlavní zápletka vychází z problematického vztahu Žaka s jeho chotí Malvinou (Monika Švábová), jež byla do jistého okamžiku s velkým sebezapřením obrovskou životní oporou svého muže. V průběhu večera se z Malvy vytrácí poslední kousek přežívající víry a naděje v něj, v důsledku toho si sahá na život a opouští svého muže nadobro.¹⁰⁴

Název inscenace odkazuje k Sokratovi, ochočenému havranovi, jenž je připodobňován k Havranovi anglického básníka Edgara Allana Poa. Sokrates symbolicky navždy opouští Žakův „dům zlomených srdcí“ v důsledku pánova opilého furiantství ještě před začátkem prvního dějství a navozuje tak atmosféru smutku a nenávisti.¹⁰⁵

Volba této neobyčejně složité hry, obsahující typickou Topolovu symboliku plnou metafor, kontrastů a dlouhých dialogů, kladoucí vysoké požadavky nejen na režiséra, byla pro režijní koncert Jakuba Korčáka jistě odvážným krokem. Dle slov Ing. Josefa Grubera vyjadřujícího se k premiéře v DJKT však Jakub Korčák „z ‚rozhovorů o dvou větách‘, zdánlivě nabízejících minimum hereckých akcí, dělá skutečné divadlo.“¹⁰⁶ V prosinci roku 1992 při setkání souboru činohry DJKT s básníkem Josefem Topolem měli tvůrci této

¹⁰² KROČA, David. *Poetika dramatu a básně Josefa Topola*. Brno: Paido, 2005, s. 60.

¹⁰³ TRENSKÝ, Pavel. Topolův Sokrates. *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. Praha: Divadelní obec, 1992, s. 37.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 28.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 31.

¹⁰⁶ GRUBER, Josef. Nevermore? Nad činoherní premiérou Topolovy hry *Sbohem, Sokrate!*. *Plzeňský týden*. 1993, 2(7), s. 3.

plzeňské inscenace jedinečnou možností porovnat svůj přístup k dramatu s autorovým původním záměrem¹⁰⁷. Zřejmě i tato skutečnost napomohla k vytvoření úspěšného představení s kladným ohlasem u široké veřejnosti.

Oceňovány byly především přesvědčivé herecké výkony herce Pavla Pavlovského v roli Žaka a Moniky Švábové coby Mavy, jež dokázala citlivě ztvárnit postavu do poslední chvíle věřící v nápravu svého nešťastného vztahu. Opomenuti nebyli ani René Příbil (Šaman), Inka Brendlová (Erteple), Petr Křiváček (Ludvík), Jakub Zindulka (Lupen), Zdeněk Mucha (Joglas), Daniela Píchová (Joglasová) a další. Na plzeňském jevišti se objevila i nová tvář v podobě hostující Lucie Zedníčkové v roli Kláry, Lupenovy dívky, v alternaci s Kateřinou Vinickou. Výtky recenzenta Josefa Grubera byly výjimečně směřovány k divákům v hledišti: „Mnoho jich neví, že nelze stejně vnímat *Sbohem, Sokrate!* a *Televarieté*“, zaznělo v jeho recenzi pro *Plzeňský týden*.¹⁰⁸ Přestože „hra o dvou větvích“ patří nesporně k nejdůležitějším dramatům normalizačního období a v této sezóně plzeňské činohry se řadí k záslužným lyrickým počínům souboru, dočkala se inscenace pouhých 14 repríz, což ji společně s *Povídkami z Vídeňského lesa* řadí k nejméně hraným představením sezóny 1993/1994.¹⁰⁹

¹⁰⁷ Setkání s autorem. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň: NAVA TISK, spol., 1993, 1(2).

¹⁰⁸ GRUBER, Josef. Nevermore? Nad činoherní premiérou Topolovy hry *Sbohem, Sokrate!*. *Plzeňský týden*. 1993, 2(7), s. 3.

¹⁰⁹ Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT – Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT – Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 24.02.2022]. Dostupné na: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=item&id=599&Itemid=173&lang=cs.

2.5 SEZÓNA 1993/94

2.5.1 DRAMATURGICKÁ LINIE

Významná dramaturgyně činohry Divadla J. K. Tyla v Plzni Marie Caltová se během sezóny věnovala veškerým uvedením českých her. Prvním uvedeným titulem z pera českého autora byla hra Milana Kundery – *Jakub a jeho pán*, která byla rovněž jednou z prvních inscenací dosud zakázaných autorů.¹¹⁰ Uvedení *Periferie* Františka Langera s premiérou v Komorním divadle v červnu 1994 se považuje za zdařilý návrat režisérky Lídy Engelové, která se po letech opět setkala s plzeňskou činohrou. Inscenace s celkovým počtem sedmnácti představení byla hrána až do března 1995.¹¹¹

Mezi dalších pět uvedených premiér patřil *Tanec na konci léta* od irského dramatika Briana Friela, poetické drama *Ondina* Jeana Girodoux, *Harvey* Mary Chaseové a *Nebezpečné vztahy* Christophera Hamptona, jehož hra společně s *Harvey* v této sezóně měla premiéru ve Velkém divadle, všechny další inscenace činohry se odehrály v Komorním divadle. Situační komedie Raya Cooneyho *1+1=3* svým počtem padesáti jedna repríz značně převýšila ostatní dramata.¹¹²

2.5.2 REŽIJNÍ LINIE

Důležitým milníkem sezóny 1993/94 se stalo hostování režisérky Lídy Engelové, která byla pro divadlo velmi známá také díky svému mnohaletému působení v DJKT. Po sedmi letech se vrátila do Plzně, aby zde nastudovala Langerovu *Periferii*.¹¹³ „Hostování bylo podmíněné tím, že to bude česká klasika“, zmiňuje režisérka v rozhovoru s Evou Ichovou pro *Zápisník DJKT*. Záhy dodává, že rozhodujícím prvkem výběru této dramaturgie byl autor František Langer, který dokáže výrazně přiblížit to, v jaké situaci se stát v té době nacházel a kam lidé za poslední roky došli.¹¹⁴

¹¹⁰ ŠORMOVÁ, Eva et al. Česká divadla: Encyklopedie divadelních souborů. Praha: Divadelní ústav, 2000. ISBN 80-7008-107-4. Dostupné také na: http://encyklopedie.idu.cz/index.php/Divadlo_J._K._Tyla_Plzeň.

¹¹¹ VIKTORA, Viktor. Zdařilý návrat Lídy Engelové: K premiéře činohry Františka Langera na scéně Divadla J. K. Tyla v Plzni. *Plzeňský deník*. Plzeň, 1994, 3(152), s. 6.

¹¹² *Divadlo J. K. Tyla: 1990–1995: [almanach]*. Horní Bříza: Granát, 1995, s.16–17.

¹¹³ ICHOVÁ, Eva. Režisérka Lída Engelová. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1994, 2(10), s. 5.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 8.

Inscenace *Jakub a jeho pán* byla pod taktovkou Jakuba Korčáka, který v plzeňské činohře působil pouze krátce. Výběr dramatu doplnil tak disidentskou skupinu autorů jako byl Václav Havel (*Pokoušení, 1990*) nebo Milan Uhde (*Ave, 1990*).¹¹⁵

2.5.3 JAKUB A JEHO PÁN

Autor: Milan Kundera

Režie: Jakub Korčák

Plzeňská činohra obohatila sezónu 1993/94 nastudováním hry *Jakub a jeho pán* v dramatině Milana Kundery. Inscenace měla premiéru 5. února 1994 v budově Komorního divadla s derniérou v únoru následujícího roku.¹¹⁶

Milan Kundera zpracoval tuto dramatinu po vzoru Diderotova románu *Jakub fatalista a jeho pán*, jehož dílo nebylo za života Diderota vytištěno. Kunderovi hrozilo po zbavení občanství v Československu totéž, a proto stvořil tuto variaci na diderotovské téma s myšlenkou, že by jednou mohla být hrána v českém divadle.¹¹⁷

Činohra staví na osudech dvou protagonistů, Jakuba (Antonín Procházka) a jeho pána (Zdeněk Mucha), jež prožívají milostné příběhy. S ubíhajícím časem tyto příběhy splývají, ač se každý odehrává v jiné společenské vrstvě, čemuž odpovídá i jazyk jim příslušící. Sluha Jakub se cítí být fatalistou, často však operuje s argumentem, že „všechno je přece napsáno tam nahoře“, který vychází pouze z předpokladu založeném na pohledu do minulosti. Při ohlédnutí zpět je totiž skutečně všechno jasné, jako by bylo vše dopředu dáno. Jakubův pán přesto prožívá život chvílemi „fatálněji“ než jeho sluha, ač hlásá lidskou svobodu.¹¹⁸

¹¹⁵ VIKTORA, Viktor, Marta ULRYCHOVÁ, Vítězslav SLADKÝ, Roman VAŠEK, Marie CALTOVÁ, Artuš REKTORYS, Martina MARKOVÁ a Barbora POPPOVÁ. *DJKT.: 1965-2015: Divadlo J.K. Tyla v Plzni*. Plzeň: Divadlo J.K. Tyla, p.o., [2015], s. 68–69.

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ GRUBER, Josef. Odkud a kam? *Plzeňský týden*. Plzeň, 1994, 3(7), s. 3.

¹¹⁸ Tamtéž.

Hlavní myšlenkou inscenace byla polemika nad tím, zda je lidské rozhodnutí skutečně natolik svobodné, jak se na první pohled zdá. Docházelo tak ke střetu fatalismu a svobody, který podtrhoval neurčitost postav i jejich cestu mířící “vpřed“ v čase.¹¹⁹ Dramaturgie podle Viktora Viktory „neslevila na kvalitě ani na vlně disidentských inscenací, nepodlehla konjunktuře ani nezůstala monotónní, ale stále vyznávala nezávislost a rozmanitost divadla.“¹²⁰

2.5.4 PERIFERIE

Autor: František Langer

Režie: Lída Engelová

Za nejhranějšího českého autora oficiálních scén byl v meziválečném období považován František Langer, který se společně s dramatickými díly bratří Čapků řadí mezi reprezentanty poválečného českého dramatu na světovém fóru.¹²¹ V červnu roku 1994 se v prostorách Komorního divadla odehrála premiéra jeho činohry nesoucí příhodný název *Periferie*.¹²²

Periferie je dodnes považována za jeden z největších výbojů a úspěchů české meziválečné dramatiky.¹²³ Název tragikomédie odkazuje na prostředí, kam byl děj zasazen – do srdce pražského předměstí, plného městských nočních podniků zachycujících neopakovatelnou a často temnou atmosféru. Hra ovšem směřuje ve své tematické výstavbě o něco výš – k morálním otázkám lidské spravedlnosti propletené se svědomím člověka.¹²⁴ František Langer patrně našel inspiraci u Dostojevského *Zločinu a trestu*. Základem příběhu *Periferie* je Franciho bezděčný zločin – zabije „pána“, jenž přišel za jeho milovanou Annou. Kelnerička Franciho však trápí výčitky, a proto volá na policii s myšlenkou ulevit svému svědomí a k činu se přiznává. Komisaři mu však nevěří, a tak se Franci octne ve své vlastní

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ VIKTORA, Viktor, Marta ULRYCHOVÁ, Vítězslav SLADKÝ, Roman VAŠEK, Marie CALTOVÁ, Artuš REKTORYS, Martina MARKOVÁ a Barbora POPPOVÁ. *DJKT.: 1965–2015: Divadlo J.K. Tyla v Plzni*. Plzeň: Divadlo J.K. Tyla, p.o., [2015], s. 69.

¹²¹ LANGER, František a Viktor KUDĚLKA. *František Langer – divadelníkem z vlastní vůle: výbor z prací o divadle a dramatu*. Praha: Divadelní ústav, 1986. České divadlo (Divadelní ústav), s. 9.

¹²² *Divadlo J.K. Tyla: 1990–1995: [almanach]*. Horní Bříza: Granát, 1995, s.16.

¹²³ LANGER, František a Viktor KUDĚLKA. *František Langer – divadelníkem z vlastní vůle: výbor z prací o divadle a dramatu*. Praha: Divadelní ústav, 1986. České divadlo (Divadelní ústav), s. 10.

¹²⁴ František Langer/ PERIFERIE. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň: NAVA TISK, spol., 1994, 2(6).

periferii, se svými myšlenkami a toužící po spravedlnosti, která mu není dopřána, čímž si odpykává svůj trest.¹²⁵

Pro režisérku Lídu Engelovou, v Plzni známou díky již dřívějšímu působení v Divadle J. K. Tyla, byl rozhodující podmínkou pro výběr této inscenace fakt, že se jedná o ryze českou hru. Bylo více než nutné přihlížet nejen k samotné podstatě dramatu, jež má tendenci sklouznout k banalitě, ale také k pečlivě zvolenému výběru herců, neboť jejich výkony na jevišti vyžadovaly syrovost a pravdivost atmosféry.¹²⁶ „Velkou investicí v tomto smyslu je především výkon Jany Kubátové jako Anny, i když vůbec nechci popírat výkony ostatních. Věřím, že třeba pro Martina Stránského bude role Franciho velkým vkladem do jeho herecké budoucnosti“, uvádí režisérka v rozhovoru pro Divadlo J. K. Tyla v Plzni.¹²⁷

Recenzent Viktor Viktora ve svém článku pro Plzeňský deník uvedl, že návrat Lídy Engelové po sedmi letech k činohře DJKT považoval za velmi zdařilý. Zmínil především její režijní vyzrálost a smysl pro výklad a interpretaci: „Její výklad Františka Langera objevuje nejen obecný přesah svědomí, ale usměrňuje i trochu vágní a zdánlivě moderní požadavek nadčasovosti tematiky.“ Stejně jako Lída Engelová upozorňuje i na trefný výběr protagonistů, kterými byli již zmíněná Jana Kubátová (Anna), Martin Stránský (Franci), Miloslav Včala (soudce) aj. Opomenuta nebyla ani neútlunost scény interiéru salonu od architekta Urbana a baru, posazeného do šera a tlumeného světla. Společně s výbornou koláží dobové hudby vznikla sugestivní, neopakovatelná atmosféra.¹²⁸ Lze říct, že kombinace všech těchto prvků dala vzniknout neobyčejné inscenaci meziválečného dramatu, která dokázala divákovi přiblížit psychologii postav a v neposlední řadě upozornit na otázky mravní i morální, se kterými se člověk během života potýká.

¹²⁵ FUČÍK, Julius. *Divadelní kritiky*. Praha: Svoboda, 1984, s. 154–157.

¹²⁶ Režisérka Lída Engelová. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň: NAVA TISK, spol., 1994, 2(10).

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ VIKTORA, Viktor. Zdařilý návrat Lídy Engelové: K premiéře činohry Františka Langera na scéně Divadla J. K. Tyla v Plzni. *Plzeňský deník*. Plzeň, 1994, 3(152), s. 6.

2.6 SEZÓNA 1994/95

Sezóna 1994/95 byla pro činohru Divadla J. K. Tyla v Plzni velmi úspěšná, neboť byly uvedeny dokonce tři premiéry her pocházejících od českých dramatiků a to: *S tvou dcerou ne* Antonína Procházky, *Zmoudření Dona Quijota* od Vojty Dyka a *Nejlepší den* Ladislava Smočka. Celkem bylo během sezóny uvedeno sedm premiér činohry, čímž se sezóna řadí mezi jednu z neúspěšnějších co do počtu nově uvedených her českých autorů mezi lety 1989–1999.¹²⁹

2.6.1 DRAMATURGICKÁ LINIE

Komedie *S tvou dcerou ne*, jež otevřela sezónu 1994/95, byla uvedena na divadelních prknech úplně poprvé v říjnu 1994 a zasloužila se o celkem sedmdesát jedna představení.¹³⁰ Marie Caltová během přípravy repertoáru spolupracovala s Antonínem Procházkou, jenž napsal a zároveň režíroval hru považovanou za jeho největší triumf té doby.¹³¹

Další premiérou činohry bylo *Zmoudření Dona Quijota*, jehož text podle slov režiséra Evžena Sokolovského „je v současné době v české dramatické tvorbě bezkonkurenční.“¹³² Drama se pyšní patnácti reprízami s derniérou v září 1995.

Poslední českou hrou uvedenou v sezóně 1994/95 byl *Nejlepší den* režiséra Ladislava Smočka, který při psaní dramatu vycházel z vlastních vzpomínek na den, kdy byla Plzeň po druhé světové válce osvobozena Američany. Hra spatřila poprvé světlo světa v květnu roku 1995 právě na prknech Velkého divadla a byla včetně derniéry v lednu následujícího roku reprízována osmnáctkrát.¹³³

¹²⁹ *Divadlo J.K. Tyla: 1990-1995: [almanach]*. Horní Bříza: Granát, 1995, s.16-17. ISBN 80-900716-8-6.

¹³⁰ Počtem repríz činoher od českých dramatiků v DJKT v posledním desetiletí 20. století byla překonána pouze dramatem *Věrní abonenti* s konečným počtem sto čtyř představení. Hra byla uváděna od ledna 1998 až do června 2002, kdy proběhla derniéra.

¹³¹ KRÍŽ, Jiří. P. *S Tvoji dcerou ne – ohlasy v tisku. Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1994, 2(12), s. 8.

¹³² O *Zmoudření dona Quijota*: Režisér Evžen Sokolovský o hře Viktora Dyka a její současné inscenaci v plzeňské činohře. *Kultura: Plzeňský kulturní přehled*. Plzeň, 1994, 1(3), s. 4.

¹³³ *Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni*. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=items&Itemid=173&lang=cs.

V repertoáru činohry byly dále uvedeny dramata *A co láska?*, absurdní tragokomedie amerického autora Murraya Schisgala, psychologická hra Tennesseeho Williamse *Výstřednosti slavíka*, situační fraška Raye Cooneyho *Peklo v hotelu Westminster* a premiéru měla rovněž významná tragédie Williama Shakespeara *Othello* v prostorách Velkého divadla.¹³⁴

2.6.2 REŽIJNÍ LINIE

Velkým přínosem pro Divadlo J. K. Tyla bylo drama Antonína Procházky, který si ve své vlastní komedii *S tvou dcerou ne zahrál* i jednu z postav.¹³⁵ Tato hra je považována za nejlepší premiéru repertoárových scén sezóny 1994/95 nejen díky umění vytvořit skutečně vtipné situace, ale také nalezení hranice nadsázky a jejím postupným mazáním. Všechny tyto prvky jsou pro Procházkův text typické.¹³⁶

Uběhlo přesně osmdesát let od světové premiéry *Zmoudření Dona Quijota*, která se konala ve vinohradském divadle v režii Františka Zavřela. V Plzni se této pozice ujal Evžen Sokolovský, který si plně uvědomoval náročnost dramatického textu a věřil, že by inscenace mohla v tomto období zaznít mnohem aktuálněji.¹³⁷ Další činoherní kusy obou sezón byly pod režijní taktovkou Jana Nováka, Evžena Sokolovského, Jana Buriana a Ladislava Smočka.¹³⁸

¹³⁴ Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné

z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=items&Itemid=173&lang=cs.

¹³⁵ *S Tvoji dcerou ne – již po pětáctyřicáté. Zapisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1995, 3(11), s. 6.

¹³⁶ KRÍŽ, Jirí. P. *S Tvoji dcerou ne – ohlasy v tisku. Zapisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1994, 2(12), s. 8.

¹³⁷ *O Zmoudření dona Quijota: Režisér Evžen Sokolovský o hře Viktora Dyka a její současné inscenaci v plzeňské činohře. Kultura: Plzeňský kulturní přehled*. Plzeň, 1994, 1(3), s. 4.

¹³⁸ *Divadlo J.K. Tyla: 1990–1995: [almanach]*. Horní Bříza: Granát, 1995, s.16–17.

2.6.3 S TVOJÍ DCEROU NE

Autor: Antonín Procházka

Režie: Antonín Procházka

Světová premiéra zcela nové hry Antonína Procházky *S tvojí dcerou ne* se odehrála dne 15. října 1994 v prostorách Komorního divadla DJKT v Plzni. Jedinečná inscenace pod vedením dramaturgyně Marie Caltové sklidila veliký úspěch a byla až do své derniéry v roce 1998 mnohokrát reprízována. Úspěšnější inscenací co do počtu repríz byla mezi lety 1990–1999 pouze hra *Věrní abonenti*, rovněž pod režijním vedením Antonína Procházky.¹³⁹

Není překvapením, že tato hra byla plně pod taktovkou Antonína Procházky. Kromě hry *S tvojí dcerou ne* vedl autor režii vlastních titulů rovněž u dramát *Fatální bratři* (1993), *Vraždy a něžnosti* (1996), *Věrní abonenti* (1998) aj. Pro jeho komedie je charakteristická práce s jazykem a důraz na dialog, skvělá orientace v mnohovýznamovosti slov a velký cit pro slovní zásobu českého jazyka. V komediích se však Procházka nevěnuje pouze jejich typickému účinku na diváka, bývá zde často naznačena satirická reakce na dobu, ve které se děj odehrává, a všimnout si můžeme i lehkého náznaku pochopení v jednání protagonistů.¹⁴⁰

Sám autor tvrdí, že si veškeré pestré situace pro svou veselohru o manželských problémech zakotvených ve stereotypu středního věku musel vymýšlet: „*Kdybych měl psát o tom, co jsem zažil, nebyly by to komedie*.“ Procházka nevytváří skutečné charaktery, figury totiž používá k názornému konstruování vtipných a paradoxních situací, které vkusně sednou převážné části obecenstva.¹⁴¹ Zřejmě i tato skutečnost přispěla k vytvoření divadelního textu, jenž těžil ze situační nadsázky a ke všemu mluvil divákům z duše. Vzhledem k výběru činoherního repertoáru v této sezóně byla poprvé vyslyšena i potřeba inscenovat hru ze současnosti.¹⁴²

¹³⁹ Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT – Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT – Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 10.02.2022]. Dostupné z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=item&id=634&Itemid=173&lang=cs.

¹⁴⁰ VIKTORA, Viktor, Marta ULRYCHOVÁ, Vítězslav SLADKÝ, Roman VAŠEK, Marie CALTOVÁ, Artuš REKTORYS, Martina MARKOVÁ a Barbora POPPOVÁ. *DJKT.: 1965–2015: Divadlo J.K. Tyla v Plzni*. Plzeň: Divadlo J.K. Tyla, p.o., [2015], s. 68–69.

¹⁴¹ Ptáme se ANTONÍNA PROCHÁZKY před světovou premiérou jeho nové hry *S tvojí dcerou ne*. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň: NAVA TISK, spol., 1994, 2(10).

¹⁴² S TVOJÍ DCEROU NE – ohlasy v tisku. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň: NAVA TISK, spol., 1994, 2(12), s. 8.

O tom, že inscenace sklídila veliký úspěch nejen u recenzentů, ale také u širšího publika, není pochyb. Reprízy byly často vyprodané a obecenstvo odměnilo potleskem každý obraz, někdy dokonce i jednotlivé repliky. Vladimír Procházka, jenž poskytl svoji recenzi pro Mladou frontu DNES, nedokázal zakrýt své překvapení z toho, jak pozitivní ohlas sklídila divadelní hra u diváků: „*Málokdy jsem viděl tak šťastné obecenstvo. Tu se smály více dámy, tu zase pánové, většinou však všichni a skoro pořád.*“¹⁴³ Úspěch Procházkovy “dcery“ tkví především v dobře zvoleném tématu a v samotné podstatě komedie. Autor, jenž byl zároveň hercem a režisérem, neprokládal spontánní vtipnost hořkosladkým nádechem, ironií, ani satirickým podtónem, nýbrž se držel osvědčené bezprostřednosti komických situací. Sled motivických souvislostí však zůstal pevně zakotven v logičnosti a nestavěl tak diváka do absurdity, ale pracoval s recesí, která byla s ohledem na jeho předchozí počiny již přirozeným prostředím Antonína Procházky. Jako dramatik nejedné veselohry tak opět prokázal schopnost perfektně ovládat jednotlivé komediální situační postupy a dokonale je kombinovat.¹⁴⁴ O úspěšnosti odehrané inscenace nepochybovala ani J. Křemenáková, jež pro Plzeňský večerník napsala: „Je-li smích psychoterapeutický a léčí, vrátíte se ze hry S tvojí dcerou ne zdraví jako řípy.“¹⁴⁵

Výsledek komediální inscenace se však neodvíjel pouze od dobře zvládnutých scén a dialogů, zásadní roli zde hrál i výběr obsazení. Plzeňský činoherní soubor byl složený z kvalitních herců, v čele s Kateřinou Hrachovcovou (Sandra), Milanem Rybákem (Luboš), Martinem Stránským (Robin), Zorou Kostkovou (Libuše) a v neposlední řadě Janou Kubátovou (Alice) a Pavlem Kikinčukem (Rudla). Protagonisté se v průběhu děje postupně začali zaplétat do různých mylných situací. Omyl se vrstvil na omyl a postavy stále méně rozuměly tomu, co se s nimi děje. Diváci však na rozdíl od postav hry těmto omylům rozuměli přesně.¹⁴⁶ Hercům jejich role “sedly“ více než dobře a byli tak schopni znázornit postavy, se kterými měl divák leccos společného, a díky tomu se dokázal v těchto figurách nalézt a zasmát se trapností nejen společenským, ale i vlastním.¹⁴⁷

¹⁴³ S TVOJÍ DCEROU NE – ohlasy v tisku: Vladimír Procházka, MF dnes 1. 11. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň: NAVA TISK, spol., 1994, 2(12), s. 8.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 8–9.

¹⁴⁵ Tamtéž.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 8.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 8–9.

2.6.4 ZMOUDŘENÍ DONA QUIJOTA

Autor: Viktor Dyk

Režie: Evžen Sokolovský

Vhodným završením činoherní sezóny českých autorů byla Dykova divadelní hra po vzoru románu, pocházejícího ze sedmnáctého století od Španěla Miguela de Cervantese, *Zmoudření Dona Quijota*. Inscenace byla hrána od listopadu 1994 až do září roku 1995 opět v prostorách Komorního divadla.¹⁴⁸

Činohra zachycuje rozpor člověka s banálním světem a jeho touhu po dobru a lásce. Quijote se stává postavou protikladnou ve své touze, kterou nedokáže uskutečnit, ve své víře a deziluzi, stejně tak v moudrosti a naivitě.¹⁴⁹ Viktor Dyk choval ke quijotovskému tématu hluboce osobní vztah kvůli své touze po absolutnu, přesto byl schopen vytvořit vlastního Quijota postrádajícího typickou španělskou podobu na úkor proměny v prostý symbol srdce, jehož touha přerůstá svět.¹⁵⁰

Výběr herců stejně jako kvalitní úprava textu dramaturgyní Marii Caltovou byly pro Dykovu inscenaci stěžejní. Pavel Pavlovský neztvárnil Dona Quijota pouze jako zasněného truvéra vycházejícího z tradičních představ. Jeho Don Quijote se opájel urozeností svých záměrů a kouzelnou grácií vlastního snu, čímž vymodeloval vizi krásného a ušlechtilého. Po nešťastné porážce v turnaji se však proměnil ve zhroucenou osobnost a díky svému „zmoudření“ se vzdal všech svých vizí. Viktor Viktora ve své recenzi pro Plzeňský deník mimo jiné otevřel otázku podstaty onoho „zmoudření“: „Musí být zmoudření a smrt nerozlučně spjaty?“ Záhy však dodává: „Je to prozření, nebo kapitulace? Odpověď zná jen smrt“.¹⁵¹ Zdeněk Mucha (Sancho Panza), vytvářeje absolutní protipól Donu Quijotovi, spojil tuto postavu s nepostradatelností citu pro „lidské“ a dokázal se přiblížit k soucitu i svéráznému pochopení onoho lidství – tím se Sancho Panza setkal se snílkovstvím svého pána.¹⁵² Roli učeného magistra Carrasca doplnil Jakub Zindulka vrozenou elegancí a Tomáš Šolc v úloze faráře obohatil postavu o typickou omezenost

¹⁴⁸ Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT – Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT – Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 10.02.2022]. Dostupné

z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=item&id=636&Itemid=173&lang=cs.

¹⁴⁹ Zmoudření dona Quijota. *Kultura: plzeňský kulturní přehled*. Plzeň, 1994, 1(3 (199411)), s. 3.

¹⁵⁰ Viktor Dyk/ ZMOUDŘENÍ DONA QUIJOTA. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň: NAVA TISK, spol., 1994, 2(11), s. 4.

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² VIKTORA, Viktor. Zmoudření a smrt v dramatu Viktora Dyka. *Plzeňský deník*. 1994, 3(265 11.11.1994), s. 13.

a úzkoprsost. Mezi další neméně významné herce patřily Monika Švábová (Dolores), Ilona Vaňková (Dulcinea), Barbora Munzarová (Quijotova neteř) a další.¹⁵³

Z kritických ohlasů vyplynulo, že ač Dykovo *Zmoudření Dona Quijota* je psáno mistrovským, leč náročným jazykem, režie si s tímto nelehkým úkolem poradila na výbornou. „Režie Evžena Sokolovského tuto stránku díla podtrhuje a v některých místech představení gradací a rytmem navozuje atmosféru velké básnické skladby nebo hudebního díla“, uvedl Ing. Josef Gruber.¹⁵⁴ Uvedení velkého dramatu vypravujícího o nekonečném zápase iluzí a skutečnosti bezpochyby patřilo k záslužným činům činoherní dramaturgie plzeňského Divadla J. K. Tyla během sezóny 1994/95 i po ní.

2.6.5 NEJLEPŠÍ DEN

Autor: Ladislav Smoček

Režie: Ladislav Smoček

Kmenový režisér činohry DJKT Ladislav Smoček napsal hru *Nejlepší den* přímo pro plzeňské divadlo k 50. výročí osvobození Plzně americkou armádou. Inscenaci „o Plzni – pro Plzeň“ vytvořil autor na základě svých autentických zážitků z mládí zachycujících den, kdy se západočeská metropole stala svobodnou.¹⁵⁵ Hra spatřila poprvé světlo světa v květnu roku 1995 na prknech Velkého divadla a zasloužila se o devatenáct uvedení včetně derniéry, která proběhla v lednu následujícího roku.¹⁵⁶

Publikum se v inscenaci setkalo s již s notoricky známými tvářemi; jmenovitě Pavel Kikinčuk (Kája Roubal), Kateřina Vinická (Hana Kleinová), Kateřina Hrachovcová (Milena Roubalová), Monika Švábová (Miluše Roubalová), Jakub Zindulka (Gordon) a další.¹⁵⁷ Role Kapitána Vaneka se zhostil Antonín Procházka, který se tak opětovně mohl

¹⁵³ GRUBER, Josef. Don Quijote v každém z nás. *Plzeňský týden*. 1994, 3(46) (15./23.11.1994), s. 7.

¹⁵⁴ Tamtéž.

¹⁵⁵ VIKTORA, Viktor, Marta ULRYCHOVÁ, Vítězslav SLADKÝ, Roman VAŠEK, Marie CALTOVÁ, Artuš REKTORYS, Martina MARKOVÁ a Barbora POPPOVÁ. *DJKT.: 1965-2015: Divadlo J.K. Tyla v Plzni*. Plzeň: Divadlo J.K. Tyla, p.o., [2015], s. 68.

¹⁵⁶ Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné

z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=items&Itemid=173&lang=cs,

¹⁵⁷ Ladislav Smoček/ NEJLEPŠÍ DEN. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1995, 3(6), s. 6-9.

na jevišti setkat s Pavlem Kikinčukem a znovu dokázat, že je vybaven nejen autorským talentem, ale že disponuje také kvalitními hereckými schopnostmi.

Dramata Ladislava Smočka, která zejména v šedesátých letech vzbudila notnou dávku pozornosti (*Kosmické jaro*, *Piknik*, *Podivné odpoledne dr. Zvonka Burkeho*, *Bludiště*), se i přes žánrovou pestrost vyznačovala společným rysem hledání palčivých témat a jevů, jež zůstaly ukryty hluboko pod povrchem charakteru člověka či společnosti.¹⁵⁸ Režisérské schopnosti Ladislava Smočka necílí na aktualizaci nebo stylizaci dramatu, ale sází na jeho klasický odkaz navozující příznačnou dobovou atmosféru. Recenzent Viktor Viktora slovy shrnul *Nejlepší den* stručně, avšak výstižně: „Ilustroval, evokoval a připomínal“.¹⁵⁹

Přestože inscenace byla světovou premiérou a zároveň se jednalo o originální dar plzeňskému divadlu, v tisku jsme recenzentské články nenašli. Jednotlivé deníky a publikace se o uvedení nového dramatu jen zběžně zmiňovaly a nijak rozsáhleji inscenaci kriticky nehodnotily. Autor hry však prostřednictvím své „jevištní montáže“ v rozhovoru pro *Zápisník Divadla J. K. Tyla* vzpomínal na fantastickou atmosféru zlomového období po příchodu americké armády: „Po letech, kdy byla hrůza provázena dupotem německých vojáků, nás neuvěřitelně fascinovaly gumové podrážky na botách jediné nedupající armády světa.“¹⁶⁰ Zážitek viděný očima třináctiletého kluka byl natolik silný, že si autor k Plzni vytvořil určité pouto, které si po padesáti letech vynutilo přetavení do divadelního kusu s příhodným názvem, jež dostatečně vystihoval klima pro něj tak zásadní události.¹⁶¹

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 19.

¹⁵⁹ VIKTORA, Viktor, Marta ULRYCHOVÁ, Vítězslav SLADKÝ, Roman VAŠEK, Marie CALTOVÁ, Artuš REKTORYS, Martina MARKOVÁ a Barbora POPPOVÁ. *DJKT.: 1965-2015: Divadlo J.K. Tyla v Plzni*. Plzeň: Divadlo J.K. Tyla, p.o., [2015], s. 68.

¹⁶⁰ Ladislav Smoček/ NEJLEPŠÍ DEN. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1995, 3(6), s. 7.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 9.

2.7 SEZÓNA 1995/96

2.7.1 DRAMATURGICKÁ LINIE

Během divadelní sezóny 1995/96 bylo představeno celkem šest premiér inscenačních činoher. Čtyři z nich byly uváděny na jevišti Komorního divadla – komedie na vážné téma *Pan Hamilkar* Yvese Jamiaquea, španělská tragikomedie Fernanda de Rojase *Celestina aneb Tragikomedie o Kalistu a Melibeji*, situační komedie *Otcové se rodí ve skříních* Italů Giulia Scarniccio a Renza Tarabusioho a česká divadelní klasika z venkovského prostředí *Maryša* bratří Mrštíků, která se po čtyřiceti letech vrátila na scénu plzeňské činohry.¹⁶²

Na scéně Velkého divadla měla premiéru tragédie *Jindřich IV.* významného italského dramatika Luigiho Pirandella i komedie *Jedenácté přikázání* Františka Ferdinanda Šamberka v úpravě Vladimíry Smočkové.¹⁶³

Z uvedených titulů lze vyčíst, že většina her pocházela z per zahraničních autorů a výběr repertoáru cílil převážně na dramata s komediálním rázem, přesto mezi nejčastěji reprizované inscenace patřily právě hry české. *Maryša* byla reprizována i během sezóny 1996/1997, stejně tak *Jedenácté přikázání*.

2.7.2 REŽIJNÍ LINIE

Co se týče režijního vedení, sezóny se ujalo plzeňskému publiku již známé trio v podobě Jana Buriana, Antonína Procházky a Ladislava Smočka, kteří režírovali hry nejen českých, ale i zahraničních autorů. Hostujícím režisérem byl František Laurin (*Pan Hamilkar*) a novou tvář režijního souboru činohry DJKT se stala hostující Irena Žantovská, která následně během let 1989–2000 uváděla dramata *Maraton* (1997) a *Mámení mysli* (1998),¹⁶⁴ naopak posledním režisérským počinem Jozefa Pražmářiho

¹⁶² SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava. *Maryša*. *Kultura: Plzeňský kulturní přehled*. Plzeň, 1996, 3(5), s. 4.

¹⁶³ Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné

z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=items&Itemid=173&lang=cs.

¹⁶⁴ Tamtéž.

na prknech plzeňského divadla byla hra *Celestina aneb Tragikomedie o Kalistu a Melibeji* a naposled se Plzni představil i Evžen Sokolovský inscenací *Otcové se rodí ve skříních*.¹⁶⁵

2.7.3 MARYŠA

Autor: Alois Mrštík, Vilém Mrštík

Režie: Jan Burian

Slavné venkovské drama kritického realismu *Maryša* bylo poprvé uvedeno Národním divadlem v květnu roku 1894 poté, co byla jeho premiéra několikrát odložena, a i přes nepřízeň kritiků zůstalo trvale na českých jevištích. Plzeňský činoherní soubor se k dramatu po čtyřiceti letech opětovně vrátil a v březnu roku 1996 se konala premiéra nového nastudování ve Velkém divadle.¹⁶⁶

Česká divadelní klasika z prostředí slovácké vesnice pod režijní taktovkou Jana Buriana byla atypicky ochuzena o folklórní ukotvení jinak tradiční inscenace. Kostýmy Dany Hávové upustily od krojovaných oděvů a byly nahrazeny převládající černí. Kultivovaná scéna Karla Glogra zůstala neobtěžována detaily a poskytla zajímavý vhled do představy mrštíkovského prostředí. Viktor Viktora v recenzi pro Plzeňský deník uvedl: „Inscenaci lze právem řadit mezi ty, jež dovedly nalézt vztah k tradici nezatížený přesnou reprodukcí ani deformací“.¹⁶⁷

Pozitiva, která vyzdvihovala odborná kritická obec, směřovala k citlivému výběru obsazení z řad hereckého souboru. Maryša Barbory Munzarové jako rezolutní děvče se až sveřepe bránila jejímu truchlivému osudu, na nátlak Strouhalky i matky reagovala patričně a v proudu dramatu věrohodně zachytila psychologický vývoj tragické hrdinky.¹⁶⁸ Přestože se herečka svého obsazení do tak vrstevnaté role kvůli herecké „nezralosti“ zpočátku bála, v průběhu zkoušení se dokázala s Maryšou identifikovat.¹⁶⁹ Martin Stránský

¹⁶⁵ Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=items&Itemid=173&lang=cs.

¹⁶⁶ SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava. Maryša. *Kultura: Plzeňský kulturní přehled*. Plzeň, 1996, 3(5), s. 4.

¹⁶⁷ VIKTORA, Viktor. Děvčico nešťastná! Tys ho otrávil! Otrávil!. *Plzeňský deník*. Plzeň, 1996, 5(76) (29.3.1996), s. 13.

¹⁶⁸ KERBR, Jan. Moravská Maryša z Plzně. *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. Praha: Divadelní obec, 1996, 6(4), s. 196-198.

¹⁶⁹ GRUBEROVÁ, Libuše. Když přísloví o padajícím jablku platí dvojnásob: rozhovor s Barborou Munzarovou. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1996, 4(6), s. 12-13.

poctěn rolí Francka reprezentoval protagonistu patřičnou mladistvou jiskrou, Dana Píchová ve ztvárnění Lízalky vyzařovala chlad, vypočítavost a rezervovanost a Lízal Miroslava Včaly byl uzavřen ve svém nitru, kde potichu přemítal nad vzniklou situací. Další postavy ztvárnili René Příbil (Vávra), Kateřina Hrachovcová (Rozárka), Zorka Kostková (Strouhalka), Monika Šváblová (Horačka), Josef Nechutný a Inka Brendlová (manželé – hostinští).¹⁷⁰ Z pamětníků předchozí inscenace *Maryši* (1894) byla znovu obsazena Netta Deborská, která se původně vyznamenala rolí Lízalky, a tentokrát se zhostila pozice babičky (tehdy Leokádie Kostková).¹⁷¹

Překvapující skutečností byl i režisérský škrť věhlasné výměny replik – závěrečný dotaz a verdikt Rozáry, Maryšino přiznání („*Děvčico nešťastná! Tys ho otrávila?*“ „*Otrávila!*“). Maryša zůstala na jevišti sama se svým činem s u nohou ležícím Vávrou, otevřela vrata a vzápětí se divadlem rozezněl umíráček. Burianova interpretace byla i v tomto směru originálním počinem a nechala obecenstvo, aby si závěrečný akt přeložilo po svém i bez patřičného textu, který režisér považoval jeho přílišným užíváním za situaci znevažující.¹⁷²

Za nejslabší článek bylo dle recenze Jana Kerbra považováno proložení dramatu hudbou Petra Kofroně plnou folkórních moravských motivů, která občasně narušovala a oslabovala dramatické situace, kde bylo místo lidového a místy až unylého zpěvu vyžadováno spíše napětí podpořené tichem.¹⁷³ Herečky měly zvládnout těžké trojhlas, které nebyly dostatečně dlouho procvičovány, a daly tak příčinu ke vzniku negativní kritiky směrem k hudebnímu provedení.¹⁷⁴

I když plzeňská inscenace *Maryši* nebyla bez kazu a není považována za přelomovou, režisér společně s dramaturgií a herci obohatili významnou českou klasiku o zajímavé náhledy na ztvárnění pověstných dramatických figur a dostal tak vysoké úrovně činohry DJKT.¹⁷⁵

¹⁷⁰ VIKTORA, Viktor. *Děvčico nešťastná! Tys ho otrávila? Otrávila!*. *Plzeňský deník*. Plzeň, 1996, 5(76) (29.3.1996), s. 13.

¹⁷¹ SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava. *Maryša*. *Kultura: Plzeňský kulturní přehled*. Plzeň, 1996, 3(5), s. 4.

¹⁷² KERBR, Jan. *Moravská Maryša z Plzně*. *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. Praha: Divadelní obec, 1996, 6(4), s. 198.

¹⁷³ Tamtéž, s. 196.

¹⁷⁴ GRUBEROVÁ, Libuše. *Když přísloví o padajícím jablku platí dvojnásob: rozhovor s Barborou Munzarovou*. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1996, 4(6), s. 13.

¹⁷⁵ KERBR, Jan. *Moravská Maryša z Plzně*. *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. Praha: Divadelní obec, 1996, 6(4), s. 198.

2.8 SEZÓNA 1996/97

2.8.1 DRAMATURGICKÁ LINIE

Období 1996/97 přivedlo na prkna plzeňského divadla osm nových činoherních inscenací. Sezónu otevírala komediální fraška *Vraždy a něžnosti* režiséra Antonína Procházky, který si zde opět zahrál roli, jež si sám pro sebe napsal. Komédie obohacená o kriminální zápletku měla světovou premiéru v říjnu 1996 v Komorním divadle a byla uváděna až do srpna roku 2000. *Vraždy a něžnosti* zůstaly jedinou nově uvedenou českou činohrou v DJKT během sezóny 1995/96.

Na prknech Komorního divadla se odehrály premiéry komediální inscenace Oscara Wilda *Ideální manžel*, *Ženitba* ruského dramatika Nikolaje Vasiljeviče Gogola a *Dvouplošník v hotelu Westminster*, pro plzeňské diváky nikoli neznámého, Raye Cooneyho. Velké divadlo patřilo titulům světoznámých dramatiků, a to *Daru Gorgony*, poslední hře Petera Shaffera,¹⁷⁶ a *Večeru tříkrálovému* Williama Shakespeara. Hra Josefa Bara Josefa *Nemožní lidé, co? aneb Ještě šálek čaje?* a *Maraton* Claudeho Confortése se Plzni nově představily na scéně Divadla v klubu.¹⁷⁷

Z uvedených titulů lze vyčíst, že většina her sezóny pocházela z per zahraničních autorů a výběr repertoáru cílil na dramata s komediálním rázem, přesto mezi nejčastěji reprízované inscenace patřily právě hry české. *Maryša* byla reprízována i během sezóny 1996/97, stejně tak *Jedenácté přikázání*, a s ohledem na úctyhodný počet sedmdesátí tři představení se komedie *Vraždy a něžnosti* může považovat za nejúspěšnější hru uvedenou během let 1995–1997.

¹⁷⁶ Zemřel Peter Shaffer – Divadelní noviny. Divadelní noviny [online] Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/zemrel-peter-shaffer>.

¹⁷⁷ Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=items&Itemid=173&lang=cs.

2.8.2 REŽIJNÍ LINIE

Co se týče režijního vedení, sezóny se tradičně ujal Jan Burian, Antonína Procházka a Ladislav Smoček. Jako hostující režisér byl opětně přizván František Laurin (*Ideální manžel*) a do Plzně znovu zavítala i Lída Engelová s hrou *Nemožní lidé, co? aneb Ještě šálek čaje?*¹⁷⁸

Od autorského debutu Antonína Procházky uběhlo již osm let, během kterých se plzeňské obecnstvo setkávalo s různými komediálními tituly, nicméně právě ty Procházkovy sklízely značný úspěch z řad diváků i odborné kritiky. I během roku 1996 komedie *S tvojí dcerou ne* spolehlivě plnila hlediště Komorního divadla vedle nově uvedeného titulu *Vraždy a něžnosti*.¹⁷⁹ Antonín Procházka již čtrnáct dnů po premiéře začal zkoušet s operetním souborem DJKT i svou vlastní úpravu hudební komedie, kterou nazval *Hledám děvče na boogie-woogie*.¹⁸⁰

Dramaturgyně Marie Caltová v únoru 1996 završila jubilejních pětadvacet let svého profesního působení v Divadle J. K. Tyla.¹⁸¹ S plzeňskou činohrou byla nepopíratelně spjatá, neboť v sezonách 1995/96 a 1996/97 vedla dramaturgii u drtivé většiny uvedených her. Výjimkou byly pouze inscenace *Dar Gorgony* a *Maraton* pod vedením neméně důležité Johany Kudláčkové.¹⁸²

¹⁷⁸ Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné

z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=items&Itemid=173&lang=cs.

¹⁷⁹ Antonín Procházka: VRAŽDY A NĚŽNOSTI. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1996, 4(9), s. 2.

¹⁸⁰ Komorní divadlo v Plzni uvede novou hru Antonína Procházky. *Mladá fronta Dnes: Západočeské vydání*. Praha: MaFra, 1996, 6(240(12.10.1996)), s. 2.

¹⁸¹ CALTOVÁ, Máša. Dramaturgyně Marie Caltová. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1996, 4(2), s. 13.

¹⁸² Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=items&Itemid=173&lang=cs.

2.8.3 VRAŽDY A NĚŽNOSTI

Autor: Antonín Procházka

Režie: Antonín Procházka

V pořadí třetí kus, který Antonín Procházka pro plzeňskou činohru napsal,¹⁸³ se odehrál na prknech Komorního divadla a pro autora velice typicky se věnoval tematice partnerských vztahů, jež však tentokrát obohatil o kriminální zápletku. Scéna byla zasazena do haly rekreační chaty, kde se všechny postavy náhodou setkaly a setrvaly tam až do konce hry. Během představení docházelo k neustálým míjením postav, načasovaným příchodům i překvapivým odchodům, a to vše vybuodovalo různé pošetilé situace, které úspěšně katalyzovaly komiku plynoucích dialogů.¹⁸⁴

Název divadelní komedie se odvíjí od její dějové linky, kdy se do středu pozornosti dostávají něžné city v protikladu klíčového motivu vraždy milenky hlavní postavy, jejíž tělo bylo potřeba pečlivě skrýt před manželkou.¹⁸⁵ Autorovi byl částečnou inspirací příběh jeho známé, který se rozhodl obohatit o osm postav a následně je zasadit do absurdních situací.¹⁸⁶ Antonín Procházka pro tuto hru zvolil trochu odlišný žánr než u svých předchozích titulů, a to komediální thriller. Nadále usiloval o to, aby děj probíhal v několika rovinách a odkrýval tak vážnější témata – soužití lidí, střet morálky a pseudomorálky, stejně tak odvahy a zbabělosti.¹⁸⁷

Vedle Antonína Procházky, který pro sebe vybral postavu pohledného režiséra Evžena, se publikum opět shledalo s Pavlem Kikinčukem v roli roztěkaného, nervního Viktora, ústřední postavy inscenace, Zorkou Kostkovou coby maminkovsky oddanou Stellou, Kateřinou Hrachovcovou, která se v roli Evy střídala s novou členkou souboru Andreo Černou, v neposlední řadě Miroslavem Včalou (vrah Lumíra) aj.

¹⁸³ Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=items&Itemid=173&lang=cs.

¹⁸⁴ TICHÝ, Zdeněk A. Plzeňské vraždy k nezaplacení. *Mladá fronta DNES: Západočeské vydání*. Praha: MaFra, 1996, 6(241(14.10.1996)), s. 11.

¹⁸⁵ Zdeněk. Fraška na anglický, francouzský a český způsob. *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. Praha: Divadelní obec, 1997, 7(1), s. 132.

¹⁸⁶ Komorní divadlo v Plzni uvede novou hru Antonína Procházky. *Mladá fronta DNES: Západočeské vydání*. Praha: MaFra, 1996, 6(241(12.10.1996)), s. 2.

¹⁸⁷ ICHOVÁ, Eva. Jsme Svoji!. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1996, 4(9), s. 3.

Klady z kritických ohlasů od diváků i odborné veřejnosti směřovaly jak k výkonům herců, tak i k samotné komice díla, provázeného typickými znaky Procházkových frašek. Autorovi se jako obvykle podařilo nalézt komickou stránku běžných životních problémů a prakticky je zúročit na jevišti.¹⁸⁸ Recenze však narážely na téma vraždy, které během představení přecházelo až do hororové atmosféry. Tyto prvky v kombinaci s prvky komediálními celou situaci zvláště pak v druhé polovině inscenace spíše oslabily a to tak, že hororová stylizace působila dokonce parodicky.¹⁸⁹ Zdeněk A. Tichý ve své recenzi pro Mladou frontu Dnes komedii poznamenal: „Pointa je bohužel poznamenána nevěrohodnou kostrbatostí. Ale byť by si hra, diváci i aktéři zasloužily trochu jiný konec, jsou Vraždy a něžnosti komedií k nezaplacení“.¹⁹⁰

Antonín Procházka v rozhovoru s Evou Ichovou uvedl, že si sám nebyl jist, jak se komedie s mrtvolou na jevišti vyrovná, ale zároveň si uvědomil potenciál silného kontrastu, který do takto situované komedie zasadil, záhy totiž dodává: „Baví mě pohybovat se na ostré hranici mezi ještě možným a už nesmyslným, přitaženým za vlasy. A když se podaří tu hranici udržet, tak si myslím, že je to zajímavé“.¹⁹¹

Inscenace Vraždy a něžnosti se v roce 1999 dočkala i své filmové adaptace, kde se role Lumíra ujal Jiří Lábus a Evu ztvárnila Kateřina Hrachovcová. Obsazení dalších rolí zůstalo zachováno jako v plzeňském divadelním nastudování. Zároveň byl splněn i sen samotného autora usilujícího o to, aby Česká televize natočila komedii přímo v místech, kam byl děj situován – tedy v ideální šumavské krajině.¹⁹²

¹⁸⁸ HOŘÍNEK, Zdeněk. Fraška na anglický, francouzský a český způsob. *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. Praha: Divadelní obec, 1997, 7(1), s. 134.

¹⁸⁹ Tamtéž, s. 133.

¹⁹⁰ Komorní divadlo v Plzni uvede novou hru Antonína Procházky. *Mladá fronta DNES: Západočeské vydání*. Praha: MaFra, 1996, 6(241(12.10.1996), s. 2.

¹⁹¹ ICHOVÁ, Eva. Jsme Svoji!. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1996, 4(9), s. 3.

¹⁹² ČT připravuje Vraždy a něžnosti. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1999, 7(5), s. 7.

2.9 SEZÓNA 1997/98

2.9.1 DRAMATURGICKÁ LINIE

Plzeňský činoherní ansámbl do svého repertoáru v sezóně 1997/98 zařadil sedm inscenací her. Prvním uvedeným dramatem byla tragikomedie *Drobečky z perníku* amerického klasika Neila Simona a záhy ho následovala tragédie Španěla Federica Garcíi Lorcy, který se s odstupem sedmi let po *Yermě* (1990) vrátil na plzeňská prkna Velkého divadla s *Krvavou svatbou*. Tato hra byla Plzeňským divadlem již jednou inscenována, a to v roce 1971 v režii Ivana Šaršeho.¹⁹³

I dramata českých autorů si v sezóně našla čestné místo. Premiéra komedie *Věrní abonenti* Plzni oblíbeného Antonína Procházky se odehrála v Divadlu v klubu, a s četností sto čtyř odehraných představení se řadí na první příčku nejčastěji reprízovaných her v letech 1989–2000.¹⁹⁴ *Paličova dcera* byla uvedena jako pocta ke 190. výročí narození jejího autora i patrona plzeňského divadla Josefa Kajetána Tyla. Během sezóny 1997/98 byla *Paličova dcera* zařazena i do repertoáru Národního divadla v Praze v úpravě Miroslava Klímy a Petra Kracíka.¹⁹⁵

Na scénu Velkého divadla se vrátil významný dramatik 19. století Anton Pavlovič Čechov s komedií *Višňový sad*, a naopak další tragédií uvedenou v této sezóně bylo *Mámení mysli* Sama Sheparda. Sezónu zakončila veselohra *Bez roucha* pocházející z pera Michaela Frayna.¹⁹⁶

¹⁹³ Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=items&Itemid=173&lang=cs.

¹⁹⁴ Tamtéž.

¹⁹⁵ HOŘÍNEK, Zdeněk. Hledání a problémy. *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. Praha: Divadelní obec, 1998, 8(5), s. 48.

¹⁹⁶ Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=items&Itemid=173&lang=cs.

2.9.2 REŽIJNÍ LINIE

V sezóně 1996/97 se v plzeňské činohře vystříдалo několik režisérů. Režie *Krvavé svatby* i *Bez roucha* se tradičně ujal zkušený Jan Burian, Ladislav Smoček nazkoušel ruskou klasiku *Višňový sad* a nechyběl ani Antonín Procházka se svojí hrou *Věrní abonenti*.¹⁹⁷

Mezi hostujícími režiséry opět figurovali zejména ti, kteří již s plzeňským činoherním souborem dříve spolupracovali. Irena Žantovská (*Maraton*, 1997) pohostinsky přijala režii *Mámení mysli* a Plzni se naposledy představil hostující František Laurin (*Pan Hamilkar*, 1995, *Ideální manžel*, 1997) dramatem *Drobečky z perníku*.¹⁹⁸

Roman Meluzín, jenž si po vystudování DAMU u Evžena Sokolovského prošel mnoha divadly v Příbrami, Olomouci, Českých Budějovicích i Liberci, debutoval i v Plzni klasikou Tylovy *Paličovy dcery*.¹⁹⁹

¹⁹⁷ Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=items&Itemid=173&lang=cs.

¹⁹⁸ Tamtéž.

¹⁹⁹ Meluzín Roman | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: <https://www.djkt.eu/meluzin-roman>.

2.9.3 VĚRNÍ ABONENTI

Autor: Antonín Procházka

Režie: Antonín Procházka

Nejčastěji uváděnou hrou Antonína Procházky mezi lety 1990–2000 byla inscenace *Věrní abonenti*, jejíž premiéra se uskutečnila v lednu 1998 a hrána byla až do konce sezóny 2001/2002. Úspěch dramaturgie tkvěl jednak v autorově výborné znalosti domácího divadelního prostředí, kam byl děj situován, jednak díky práci se slovní zásobou i autorovou vlastností oscilovat mezi směšným a již bolestným,²⁰⁰ čímž se komediální kus zasloužil až o sto čtyři repríz.²⁰¹

Jak již naznačuje titul *Věrní abonenti*, Antonín Procházka svoji komedii nezvykle zasadil do prostředí divadla. I tentokrát, rovněž jako u hry *Vraždy a něžnosti*, inspiroval se autor skutečnou událostí, což činilo příběh o to zajímavějším.²⁰² V hlavní roli se tentokrát octli diváci, a sice Ríša (Pavel Kikinčuk) s manželkou Danou (Zorka Kostková), kteří na novou divadelní sezónu nedostali abonmá do divadla na místa vedle sebe, nýbrž na opačné strany řady. Při každé návštěvě divadla se vedle manžela posadila půvabná dívka Petra (Andrea Černá), jejímuž kouzlu Ríša postupem času propadl.²⁰³ Kombinace divadelního prostředí a „příběhu ze života, divákům dostatečně známá“ dala vznik inscenaci poměrně kladně hodnocené nejen kritickou obcí, ale také běžným plzeňským publikem.

Recenze *Věrných abonentů* v denním tisku opakovaně poukazovaly nejen na kvalitní herecké výkony výstředního Pavla Kikinčuka, okouzující Zorky Kostkové a ustarané Andrey Černé, kteří se „v rolích účastníků milostného trojúhelníku překonávali,“.²⁰⁴ V roli Prvního herce se Pavel Šmíd alternoval s Tomášem Fialou, Biletářku ztvárnila Štěpánka Křesťanová, Alexandru Světlana Pejsarová, Eva Jandová přebrala roli Herečky

²⁰⁰ Procházka Antonín | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: <https://www.djkt.eu/prochazka-antonin>.

²⁰¹ Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=item&id=712&Itemid=173&lang=cs.

²⁰² Věrní abonenti | Dům kultury. DŮM KULTURY v Kroměříži, p. o. [online]. Copyright © 2013 [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: <https://www.dk-kromeriz.cz/2282a-vern-abonenti>.

²⁰³ TICHÝ, Zdeněk A. Hrdina Procházkovy hry stojí mezi Allenem a Beanem. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1998, 6(3), s. 17.

²⁰⁴ V Plzni řadí Zwoody Allen. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1998, 6(3), s. 17.

a nechyběl ani samotný autor dramatu, který pro sebe napsal roli Druhého herce.²⁰⁵ Opomenuty však nebyly ani typické autorovy hrátky se slovy a významy, role psané přímo pro plzeňské kolegy činoherního souboru nebo trpký nádech ironie a sebeironie jednotlivých postav.²⁰⁶ Herci opět plzeňskému publiku dokázali, že „dovedou zachytit změnu situace své postavy, obratem se naprosto věrohodně a s přesnou nadsázkou vtělí i do jevištních postav, (...)“.²⁰⁷

Autor do inscenace zařadil kompoziční postup v podobě snícího protagonisty Ríši, který nejen sebe, ale i své společníky promítal na divadelní jeviště a postupně tak docházelo ke splývání reality se snovými představami. Skličující, žárlivé vize Ríši se Antonín Procházka rozhodl ztvárnit také skrze světová dramata, konkrétně přes výjev z *Othella*, kde se Ríša však rozhodl svoji Desdemonu, coby Petru, neuškrtnit.²⁰⁸ Efektní scéna *Abonentů* v podobě rusofilských pasáží protnutých citacemi sahajícími od Čechova až po *Timura a jeho partu* však dle Zdeňka A. Tichého „na rozdíl od *Othella* přece jen z toku vyprávění vybočovala“.²⁰⁹

Nejen často vyprodaná představení byla důkazem, že hra sklidila u publika značný úspěch. Česká televize v roce 2001 přenesla *Věrné abonenty* na filmová plátna v režii Kryštofa Hanzlíka, který si jako předobraz hlavního hrdiny Ríši vybral herce Karla Rodena, dále pak obsadil Adreu Černou, Gabrielu Wilhelmovou i Ilonu Svobodovu.²¹⁰ Film byl na přání Antonína Procházky natáčen ve Velkém divadle, kam byl děj původně situován. Vyslyšena byla také autorova prosba, aby divadelní hlediště zaplnili právě plzeňští diváci, kterým byla hra věnována.²¹¹

²⁰⁵ Antonín Procházka: VĚRNÍ ABONENTI. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1998, 6(1), s. 7.

²⁰⁶ KRÍŽ, J. P. Procházka napsal hru o divácích. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1998, 6(3), s. 16.

²⁰⁷ VIKTORA, Viktor. Věrohodné abonmá komediálního žánru. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1998, 6(3), s. 17.

²⁰⁸ KRÍŽ, J. P. Procházka napsal hru o divácích. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1998, 6(3), s. 16.

²⁰⁹ TICHÝ, Zdeněk A. Hrdina Procházkovy hry stojí mezi Allenem a Beanem. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1998, 6(3), s. 17.

²¹⁰ Věrní abonenti (2001) | Tvorcovia | ČSFD.sk . ČSFD.sk [online]. Copyright © 2001 [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: <https://www.csfd.sk/film/4133-vern-abonenti/hraju/>.

²¹¹ ČT připravuje Vraždy a něžnosti. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1999, 7(5), s. 7.

2.9.4 PALIČOVA DCERA

Autor: Josef Kajetán Tyl

Režie: Roman Meluzín

Činoherní soubor DJKT ke 190. výročí narození patrona Josefa Kajetána Tyla zařadil do svého repertoáru drama *Paličova dcera*.²¹² *Pražská děvečka a venkovský tovaryš aneb Paličova dcera*, jak zní původní název hry, byla nastudována již počtvrté po velké pauze čtyřiceti čtyř let.²¹³ V průběhu existence plzeňského divadla nebyly Tylovy hry uváděny mnohokrát, často mezi jednotlivými inscenacemi byla několikaletá pauza. Výjimku tvoří období let 1975–1986, kdy se dramata z pera Josefa Kajetána Tyla vracely na plzeňskou divadelní scénu zhruba každé dva až tři roky.²¹⁴

Režisér Roman Meluzín, pro kterého byla *Paličova dcera* plzeňským debutem, společně s dramaturgyní Marií Caltovou upravili Tylův text. Režisér se rozhodl záměrně potlačit otázky sociální a více se zaměřil na problematiku společenské mravnosti, to však neznamenalo absolutní odklon od původních témat, jako bylo zásadní téma cti, téma smyslu oběti i téma pomluvy. V rozhovoru pro *Zápisník Divadla J. K. Tyla* režisér poznamenal důležitost jednotlivých motivů, které ho vedly k výběru Tylova dramatu: „I dnes je přece strašně zapotřebí připomínat základní hodnoty, na kterých je život člověka, nějaké společnosti nebo obce postavený, tedy čest, vzájemná důvěra atd. A právě v tom nacházím přesah onoho 150 let starého textu do dneška“.²¹⁵

Scénický výtvarník Karel Glogr, jenž modeloval scénu i u mnoha jiných činoher DJKT, i tentokrát vsadil na čistotu a jednoduchost. Scéna *Paličovy dcery* byla typicky prostší, s jednotnou linií v prostředí venkova, salonu i venkovské chalupy. V prostoru mezi herci a diváky byla navíc vložena scéna, v níž se pohybovala kočovná společnost a zvala obecnstvo na svou podívanou, stejně jako to bylo za dob Tyla.²¹⁶

²¹² Divadelní recenze DJKT - Strakonický dudák (1991) - YouTube. YouTube [online]. Copyright © 2022 Google LLC [cit. 14.03.2022]. Dostupné

z: https://www.youtube.com/watch?v=QhkWpfCzd5U&ab_channel=KFORBISFilmPlze%C5%88%2Cs.r.o.

²¹³ SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava. Paličova dcera. *Kultura: Plzeňský kulturní přehled*. Plzeň, 1994, 4(5), s. 4.

²¹⁴ Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné

z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=items&Itemid=173&lang=cs.

²¹⁵ ICHOVÁ, Eva. Roman Meluzín režíruje nově uvedenou hru Josefa Kajetána Tyla Paličova dcera. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1998, 6(5), s. 16.

²¹⁶ SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava. Paličova dcera. *Kultura: Plzeňský kulturní přehled*. Plzeň, 1994, 4(5), s. 4.

Do poměrně složité role postavy ctné Rozárky byla překvapivě obsazena teprve začínající herečka Štěpánka Křesťanová, pro kterou to však byla současně i velká příležitost. Roman Meluzín si této skutečnosti byl vědom a snažil se zobrazit především lidskou tvář postavy Rozárky jako takové, které diváci porozumí.²¹⁷ Herečka se této role zhostila dobře a podle recenze Jaroslavy Světlíkové „její Rozárce nechyběla lidská opravdovost, vůle nepoddát se a obstát v těžké životní zkoušce se ctí“.²¹⁸ V inscenaci byli rovněž obsazeni herci známých jmen, a to Zdeněk Mucha (Valenta, venkovský šumař), Zorka Kostková (Kateřina Šestáková), Miroslav Včala (Melichar, hrobník), Inka Brendlová (vdova Jedličková), Martin Stránský coby syn vdovy Jedličkové, dále pak Josef Nechutný, Martin Preiss, Kateřina Vinická, Miroslav Krejsa, Tomáš Šolc, Jakub Zindulka a další.²¹⁹

Paličova dcera se v podání plzeňské činohry může řadit dle recenzí mezi úspěšné a poměrně oblíbené dramaturgie. Kritické ohlasy potvrdily, že inscenace diváky zřetelně oslovila a obecenstvo zůstalo příjemně překvapeno. *Paličova dcera* se patrně může jevit jako složitá hra se složitým jazykem, plzeňská dramaturgie však text upravila tak, aby zazněla krásná čeština a zároveň byla divákovi blízká, jak jej znal a patřičně jí rozuměl.²²⁰ Díky tomu „pohnuté hlediště s napětím sledovalo vývoj jednoduchého děje a spontánně přijímalo Tylovu sentimentalitu“, zmínil recenzent Viktor Viktora.²²¹

Po zinscenování *Paličovy dcery*, která měla derniéru v červnu 1999, nastala dlouhá, šestnáctiletá pauza, než se plzeňské publikum opět shledalo s hrou miláčka národa, a tím byl *Flamendr* v režii Natálie Deákové a dramaturgyně Kláry Špičkové.²²²

²¹⁷ ICHOVÁ, Eva. Roman Meluzín režíruje nově uvedenou hru Josefa Kajetána Tyla *Paličova dcera*. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1998, 6(5), s. 17.

²¹⁸ SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava. *Paličova dcera*. *Kultura: Plzeňský kulturní přehled*. Plzeň, 1994, 4(5), s. 4.

²¹⁹ Josef Kajetán Tyl: PALIČOVA DCERA. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1998, 6(3), s. 19.

²²⁰ SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava. *Paličova dcera*. *Kultura: Plzeňský kulturní přehled*. Plzeň, 1994, 4(5), s. 4.

²²¹ VIKTORA, Viktor, Marta ULRYCHOVÁ, Vítězslav SLADKÝ, Roman VAŠEK, Marie CALTOVÁ, Artuš REKTORYS, Martina MARKOVÁ a Barbora POPPOVÁ. *DJKT.: 1965-2015: Divadlo J.K. Tyla v Plzni*. Plzeň: Divadlo J.K. Tyla, p.o., [2015], s. 71.

²²² Nové divadlo: První premiéra s *Flamendrem* - Plzeňský deník. Plzeňský deník - informace, které jsou vám nejbliž [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: https://plzensky.denik.cz/kultura_region/nove-divadlo-prvni-premiera-s-flamendrem-20140905.html.

2.10 SEZÓNA 1998/99

2.10.1 DRAMATURGICKÁ LINIE

V šesti premiérách sezóny si opět našla své místo díla světových dramatiků odehrána ve Velkém divadle. Byla uvedena dramaturgizace románu francouzského realisty Guy de Maupassanta *Miláček*, která ostře kritizuje měšťáckou společnost a předkládá příběh kariéry, intrik a citových vztahů,²²³ dále tragická komedie Fridricha Dürrenmatta *Návštěva staré dámy*, jež rovněž kritizuje chamtivost, povrchnost společnosti a demonstruje sílu peněz.²²⁴

Další hry v repertoáru byly tradičně zrealizovány v prostorách Komorního divadla. Publiku byla představena komedie *Nevyléčitelní* Christophera Duranga, realistické drama ruského spisovatele Leonida Nikolajeviče Andrejeva *Ten, který dostává políčky*, milostná komedie *Spor aneb Dotyky a spojení* Francouze Pierra de Marivauxe a v neposlední řadě rovněž komedie současného dramatika Francise Vebera *Trouba na večeri*.

Dramaturgie Marie Caltové a Kriksiny Tycové volila v této sezóně převážně díla realistická a všechny uvedené inscenace byly z per zahraničních autorů. Přestože proběhlá sezóna nepřinesla žádnou premiéru z dílny českého autora, na prknech DJKT se opakovaně reprizovala dramata *Vraždy a něžnosti*, *Věrní Abonenti* i *Paličova dcera*.²²⁵

2.10.2 REŽIJNÍ LINIE

V sezóně se režie tradičně ujal Jan Burian, jenž nastudoval hru *Ten, který dostává políčky* i *Troubu na večeri*. Ladislav Smoček si připravil dramaturgizaci *Návštěvy staré dámy* a poprvé se plzeňskému publiku představil režisér Karel Kříž dramatem *Spor aneb Dotyky a spojení*.²²⁶

Zdeněk Kaloč s prodlevou šesti let po *Strakonickém dudákovi* opět pohostinsky přijal režii *Miláčka*, kterého nastudoval již v Národním divadle moravskoslezském v Ostravě

²²³ MAUPASSANT, Guy de. *Miláček*. Praha: Mladá fronta, 1967, s. 286.

²²⁴ GOERTZ, Heinrich. *Dürrenmatt*. Olomouc: Votobia, 1997, s. 87.

²²⁵ Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=items&Itemid=173&lang=cs.

²²⁶ Tamtéž.

v roce 1995.²²⁷ Zdeněk Kaloč se do Plzně později ještě několikrát vrátil, aby zde režíroval hry *Gazdina roba* (2004), *Jak je důležité míti Filipa* (2005), *Boris Godunov* (2006) a *Garderobiér* (2013).²²⁸

Jelikož se vedení plzeňské činohry v této sezóně uchýlilo k inscenování zahraničních dramát oproti českým, rozhodli jsme se, že se podrobněji nezaměříme na žádný uvedený divadelní kus. Neznamená to, že uvedené dramaturgie považujeme za nedůležité či hodnotné, avšak si myslíme, že jejich rozbor by nijak neposloužil záměrům této bakalářské práce.

²²⁷ BOKOVÁ, Marie. Za divadlem... *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. Praha: Divadelní obec, 1996, 6(2), s. 184.

²²⁸ Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=items&Itemid=173&lang=cs.

2.11 SEZÓNA 1999/2000

2.11.1 DRAMATURGICKÁ LINIE

Sezóna přelomu tisíciletí přinesla do Plzně pouze pět nových inscenací her. První a zároveň jedinou uvedenou dramaturgií díla českého autora se stala humoristická novela Vladislava Vančury *Rozmarné léto* uváděná na prknech Komorního divadla, kde zůstala až do září roku 2000. Dramaturgie Kristiny Tycové zvolila adaptaci Evžena Sokolovského, která vznikla v brněnském souboru Křesadlo pouze dva roky po konci druhé světové války.²²⁹

Dramaturgická linie sezóny do repertoáru opět zasadila hru zřejmě nejznámějšího dramatika Williama Shakespeara, a sice historické drama *Richard III.* s prvky tragiky. Nechyběl ani dramatik 20. století Georges Feydeau se svojí fraškou *Dáma od Maxima*. Obě hry byly vzhledem k počtu repríz poměrně oblíbenými činohrami uváděnými ještě několik dalších sezón.²³⁰

Plzeňské publikum se poprvé a prozatím naposled seznámilo i s titulem surrealistického autora Rogera Vitrac, jehož komedie *Vlkodlak* je částečnou parafrází *Dona Juana*.²³¹ Zajímavým výběrem byla rovněž komedie *Sex noci svatojánské* v úpravě Jürgena Fischera. Hra vznikla podle stejnojmenného filmu Woodyho Allena, jenž se patrně nechal inspirovat Shakespearovým úspěšným dramatem *Sen noci svatojánské*, avšak doplněným o autobiografické prvky a typický allenovský humor.²³²

Z uvedených titulů lze vyčíst, že dramaturgie byla žánrově převážena komediálními kusy. Klasické tituly, tvořící menší část repertoáru, byly předváděny v prostorách Velkého divadla a scéna Komorního divadla dala prostor pro uvedení novodobých, progresivnějších her.

²²⁹ BOKOVÁ, Marie. Už zase do divadla... *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. Praha: Divadelní obec, 1995, 5(6) s. 189.

²³⁰ Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=items&Itemid=173&lang=cs.

²³¹ RUBAŠOVÁ, Šárka. *Vlkodlak*. Tvorba: list pro politiku a umění. Praha: Deltapress, s.p., 1986 (2), s. 10.

²³² ŽANTOVSKÝ, Michael. *Woody Allen*. Praha: Československý filmový ústav, 1990, s. 103.

2.11.2 REŽIJNÍ LINIE

Roman Meluzín se v sezóně věnoval až dvěma inscenacím – *Rozmarnému létu* a *Sexu noci svatojánské*. Zároveň se v roce 2000 stal šéfem muzikálního souboru a funkci spravoval dlouhých šestnáct let.²³³ I z tohoto důvodu se v dalších sezónách režii činohry dále nevěnoval s výjimkou *Sladkého ptáče mládí* (2002).²³⁴ Režie Ladislava Smočka, který pravidelně vytvořil jako člen souboru jednu hru v sezóně, zpracovala *Dámu od Maxima* a Jan Burian se ujal dramaturgie *Richarda III.* i *Vlkodlaka*.²³⁵

2.11.3 ROZMARNÉ LÉTO

Autor: Vladislav Vančura

Režie: Roman Meluzín

Režisérem jediné inscenace českého autora sezóny 1999/20 se stal Roman Meluzín, který rovněž v této sezóně oficiálně přijal angažmá v DJKT. Během studií na DAMU byl jeho učitelem i režisér Evžen Sokolovský, který se Plzni již představil dramaturgií *1+1=3* (1993), *Zmoudření Dona Quijota* (1994), *Otcové se rodí ve skříních* (1996) a *Lumpacivagabundus* (1998).²³⁶ Tentokrát si Evžen Sokolovský pro Plzeň připravil dramaturgiu Vančurova *Rozmarného léta*, kterou napsal již jako začínající režisér pár let po smrti autora.²³⁷

S *Rozmarným létem* se Roman Meluzín nesetkal poprvé, neboť dramaturgiu uváděl již v roce 1995 v Divadle F. X. Šaldy v Liberci, kde setrval šest divadelních sezón.²³⁸ Roman Meluzín docenil, že se k této dramaturgii může po letech vrátit a nazírat na Vančurovo dílo skrze novou optiku. Dílo se rozhodl zařadit do repertoáru nejen kvůli kráse Vančurova jazyka, jež dokáže dodat hře oživení a dobrý impuls, ale také díky tématu přátelství spojeného s touhou po dobrodružství, které bylo pro režiséra inspirující.

²³³ Meluzín Roman | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: <https://www.djkt.eu/meluzin-roman>.

²³⁴ Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=items&Itemid=173&lang=cs.

²³⁵ Tamtéž.

²³⁶ Tamtéž.

²³⁷ BOKOVÁ, Marie. Už zase do divadla... *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. Praha: Divadelní obec, 1995, 5(6), s. 188.

²³⁸ Tamtéž, s. 189.

„Četl jsem to nescíslněkrát, a přesto při každé zkoušce mě text, teď už zprostředkovaný herci, oslovuje se stejnou intenzitou, jako kdyby to bylo poprvé“, uvedl režisér v rozhovoru pro *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*.²³⁹

Ústřední postavu správce plovárny v *Krokových Varech* Antonína Důru ztvárnil Josef Nechutný, který ve svém vlastním nastudování Vančurovy prózy interpretoval hru na různých komorních scénách jako divadlo jednoho herce, kde ztvárnil role všech protagonistů.²⁴⁰ Další neméně důležité role obsadili Martin Stránský (kouzelník Arnoštek), Andrea Černá (Anna) v alternaci s Klárou Kovaříkovou, Zorka Kostková (Kateřina Důrová), Miroslav Krejsa (Strážník) a Antonín Kaška (Dědeček). Na divadelních prknech si spolu opětovně zahráli staří známí kolegové Pavel Kikinčuk (Major), a Antonín Procházka (Abbé Roch).²⁴¹

Bohužel se nám nepodařilo dohledat rozsáhlejší kritiku či recenzi, abychom mohli objektivněji posoudit kvalitu uvedené dramatisace, v denním tisku nebo divadelním revue byly opětovně jen informace o uvedení nového dramatu nebo o proběhlé premiéře. Recenzent Viktor Viktora se však v jubilejní publikaci *Divadlo J. K. Tyla v Plzni: 1965–2015* k plzeňské inscenaci krátce vyjádřil: „Roman Meluzín v podstatě převzal jen Vančurovy dialogy působící na jevišti svou stylizovaností, metaforičností, složitou větnou stavbou. Uvolněný děj přecházející do poetické hravosti však jevištní úprava nemůže adekvátně tlumočit, protože ten souvisí jen a jen s vyprávěčským stylem románu“.²⁴² Drama bylo uváděno v prostorech Komorního divadla i na začátku sezóny 2000/2001 s derniérou v září roku 2000, kdy byla reprízovaná potřicáté.²⁴³

²³⁹ O schopnosti řadit věci v překvapující sled. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1999, 7(11), s. 13.

²⁴⁰ Tamtéž, s. 13

²⁴¹ Inscenace. Virtual Study of Theatre Institute - About the project [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: <https://vis.idu.cz/ProductionDetail.aspx?id=5032&mode=5&lang=cz>.

²⁴² VIKTORA, Viktor, Marta ULRYCHOVÁ, Vítězslav SLADKÝ, Roman VAŠEK, Marie CALTOVÁ, Artuš REKTORYS, Martina MARKOVÁ a Barbora POPPOVÁ. *DJKT.: 1965-2015: Divadlo J.K. Tyla v Plzni*. Plzeň: Divadlo J.K. Tyla, p.o., [2015], s. 73.

²⁴³ Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=item&id=753&Itemid=173&lang=cs.

3 SMĚŘOVÁNÍ ČINOHRY PO ROCE 2000

Plzeňský činoherní soubor i po roce 2000 nadále uváděl v průměru 5–8 premiér za sezónu. Z českých dramát převažovali spíše komedie Antonína Procházky, který zhruba každou třetí sezónu představil Plzni jednu novou dramaturgii (*Ještě jednou, profesore*, 2001, *Přes přísný zákaz dotýká se sněhu*, 2003, *Celebrity s.r.o.*, 2007, *Ve státním zájmu*, 2009, *Kouzlo 4D*, 2012, *Jednotka intenzivní lásky*, 2015 a další).²⁴⁴ V repertoárech se napříč sezónami objevily i klasiky známých českých dramatiků Gabriely Preissové (*Gazdina roba*, 2004), Ladislava Stroupežnického (*Naši furianti*, 2008), Josefa Kajetána Tyla (*Flamendr*, 2014) nebo pohádková tvorba Karla Jaromíra Erbena (*Živá voda*, 2014).²⁴⁵

K velké změně týkající se vedení uměleckého souboru činohry došlo v sezóně 2011/2012. Novým šéfem činohry se stal Juraj Deák (2011–2013), který tuto funkci zastával již dříve v Národním divadle moravskoslezském v Ostravě i v Divadle Na Fidlovačce v Praze. Pavel Pavlovský požádal o uvolnění z funkce, avšak u činoherního souboru setrval nadále jako herec.²⁴⁶ V roce 2013 opustil DJKT i její ředitel Jan Burian, který se ujal stejné funkce v Národním divadle v Praze, kde je generálním ředitelem dodnes. Plzeňský divadelní soubor však neopustil a nadále se věnuje režii divadelních inscenací.²⁴⁷

Po Jurajovi Deákovi na místo šéfa činohry přišla v roce 2013 Natália Deáková a spolu s ní přišlo i několik personálních změn. Do hereckého souboru přibyli noví, a především mladí herci (Marek Adamczyk, Ondřej Rychlý, Zuzana Ščerbová nebo Klára Krejsová) a ke spolupráci byli vyzváni noví režiséři (Martin Čičvák, Michal Vajdička, SKUTR aj.), čímž se postupně proměnila nejen skladba souboru, ale i repertoáru.²⁴⁸ Natália Deáková spravuje funkci šéfkyně činohry doposud.

²⁴⁴ Procházka Antonín | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 15.03.2022]. Dostupné z: <https://www.djkt.eu/prochazka-antonin>.

²⁴⁵ Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=items&Itemid=173&lang=cs.

²⁴⁶ Nová sezona v Divadle J.K.Tyla přináší personální změny | Plzeň. Český rozhlas Plzeň [online]. Copyright © 1997 [cit. 15.03.2022]. Dostupné z: <https://plzen.rozhlas.cz/nova-sezona-v-divadle-jktyla-prinasi-personalni-zmeny-6777416>.

²⁴⁷ RACEK, ILJA. *Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2013*. Plzeň: DJKT, 2014, s. 3. Dostupné z: <https://www.djkt.eu/vyrocnizpravy/category/6>

²⁴⁸ Historie činohry | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 15.03.2022]. Dostupné z: <https://www.djkt.eu/historie-cinohry>.

K proměně divadla nepřispěly pouze okolnosti vnitřní, ale i vnější. Komorní divadlo v roce 2014 oficiálně ukončilo svoji činnost a počátkem sezóny 2014/2015 bylo slavnostně otevřeno Nové divadlo společně s Malou scénou, ve které dramaturgie dodnes uvádí především současné a autorské hry.²⁴⁹

Na závěr kapitoly bychom rádi zmínili myšlenku recenzenta Viktora Viktory v jubilejní publikaci *Divadlo J. K. Tyla v Plzni: 1965–2015* shrnující důležitost vedení činohry DJKT i následného výběru vhodných titulů tak, aby si plzeňský činoherní soubor nadále zachoval náležitou kvalitu: „Divadlo založilo rozlehlé a pevné základy své umělecké tradice, na nich vystavělo rozlehlou a členitou stavbu. Činohra se podílela na vzniku její podstatné části, dbala na její reprezentativní vzhled i na krásu a funkčnost zařízení interiérů. Budoucnost bez údržby by znamenala pozvolný sesun kvality, ale údržba by budoucnost, tedy udržení kvality a tradice nezvládla. Tvůrčí podněty a podnětná tvorba bez avanturistických nálad jsou zárukou budoucnosti“.²⁵⁰

²⁴⁹ Tamtéž.

²⁵⁰ VIKTORA, Viktor, Marta ULRYCHOVÁ, Vítězslav SLADKÝ, Roman VAŠEK, Marie CALTOVÁ, Artuš REKTORYS, Martina MARKOVÁ a Barbora POPPOVÁ. *DJKT.: 1965-2015: Divadlo J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň: Divadlo J. K. Tyla, p.o., [2015], s. 73.

ZÁVĚR

Bakalářská práce byla zaměřena na představení vybraných činoher českých dramatiků na prknech Divadla Josefa Kajetána Tyla v Plzni v letech 1989–2000. Nejdříve jsme shrnuli důležité momenty z historie plzeňského divadla včetně přelomu 80. a 90. let 20. století, následně jsme provedli rozbor jednotlivých divadelních sezón 1989/1990–1999/2000. V každé uvedené sezóně jsme popsali dramaturgickou a režijní linii a blíže charakterizovali některé z uváděných inscenací českých autorů. Analýza vybraných inscenací plzeňské činohry byla doplněna odbornými recenzemi a kritikami. Poslední kapitola byla věnována směřování činohry DJKT po roce 2000.

Cílem práce bylo sledovat proměny a směřování repertoáru činohry DJKT se zaměřením na texty z per českých autorů. Po převratu v roce 1989 volila plzeňská činohra hry dosud prohibovaných autorů, a sice Milana Uhdeho (*Velice tiché Ave*), Václava Havla (*Pokoušení*) i Pavla Kohouta (*Ubohý vrah*). Na divadelních prknech se rovněž odehrála dramata patrona divadla Josefa Kajetána Tyla (*Strakonický dudák* a *Paličova dcera*) i klasiků Viktora Dyka (*Zmoudření Dona Quijota*) a bratří Mrštíků (*Maryša*).

Plzeňská dramaturgie upravovala dramatické texty tak, aby byly divákům srozumitelné i složitější kompozice, patrné například u metaforické hry *Sbohem, Sokrate!* nebo u válečného dramatu *Periferie*. V sezóně 1994/95 se v repertoáru objevila i hra napsaná přímo pro Plzeň, a to *Nejlepší den*. Nejvíce nově uvedených českých her se vyskytlo v sezóně 1990/91 (*Velice tiché Ave*, *Pokoušení*, *Život, učení a smrt Pána a Spasitele našeho* a *Naši furianti*), naopak žádnou premiéru dramatu z dílny českého autora neměla sezóna 1998/99. Plzeňský činoherní soubor během let 1989–2000 uváděl průměrně 5 až 8 premiér v sezóně, z čehož byly 2 až 3 hry české.

Z analýzy jednotlivých divadelních sezón vyplynulo, že nejlépe hodnocenými a zároveň nejčastěji reprízovanými inscenacemi byly komedie. Potvrzuje to i teze Jana Buriana, jenž v proběhlém rozhovoru sdělil, že právě české divadlo bylo vždy silné v komediální oblasti. Významnou roli v tomto směru zastával Antonín Procházka, který vytvářel dramaturgii se svým úderným, satirickým, avšak sofistikovaným humorem (*Fatální bratři*, *S tvojí dcerou ne*, *Vraždy a něžnosti* a *Věrní abonenti*). Neznamená to však, že pouze komedie sklízely pochvaly ze stran recenzentů či publika, důkazem je sugestivní drama *Ubohý vrah* či tragédie *Zmoudření Dona Quijota*.

Odborné recenze jednotlivých inscenací se opakovaně vracely ke kladnému hodnocení hereckého souboru plzeňské činohry, který byl vybírán pečlivě a citlivě. Režie Jana Buriana, Antonína Procházky i Romana Meluzína dokázala společně s dramaturgií a herci obohatit významné české tituly o zajímavé náhledy nejen na samotné dramaturgické texty, nýbrž i na ztvárnění složitých dramatických figur, a plzeňská činohra tak dostala význačné pověsti Divadla Josefa Kajetána Tyla v Plzni.

ENGLISH RESUMÉ

This bachelor thesis deals with the direction of the DJKT repertoire with a focus on the plays of Czech playwrights in the years 1989–2000. The aim of the work was to monitor the choice of individual Czech dramas in the repertoire of Pilsen drama, their subsequent formation to the reviews of the audience. The work summarizes the main dramatic and directing tendencies of Pilsen drama and its gradual formation during the years 1989–2000, as well as a selection of staged Czech dramas.

The text of the thesis is divided into two parts. The first part provides a brief history of Josef Kajetán Tyl Theater in Pilsen, more specifically focused on the turn of the 1980s and 1990s. The second part reflects in more detail the individual theater seasons and deals with the productions of individual plays. At the end of the thesis is presented the formation of drama after the year 2000.

The main output of the work was a reflection on the selection of individual dramas by Czech authors with regard to professional criticism. The Pilsen Drama Ensemble modified the texts of individual dramas by enriching individual Czech titles with an interesting insight into the entire dramatized text, while preserving the essence and comprehensibility of the staged dramas themselves.

SEZNAM LITERATURY

Sekundární literatura:

Antonín Procházka: VĚRNÍ ABONENTI. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1998, 6(1).

Antonín Procházka: VRAŽDY A NĚŽNOSTI. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1996, 4(9).

BOKOVÁ, Marie. Co jsem zase viděla... (Deníček z divadelních cest). *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. Praha: Divadelní obec, 1992, 2(3). ISSN 0862-7258.

BOKOVÁ, Marie. Hledání domova. *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. Praha: Divadelní obec, 1990, 3(1). ISSN 0862-7258.

BOKOVÁ, Marie. Už zase do divadla... *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. Praha: Divadelní obec, 1995, 5(6). ISSN 0862-7258.

BOKOVÁ, Marie. Za divadlem... *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. Praha: Divadelní obec, 1996, 6(2). ISSN 0862-7258.

CALTOVÁ, Máša. Dramaturgyně Marie Caltová. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1996, 4(2).

ČERNÝ, František a Ljuba KLOSOVÁ, ed. *Dějiny českého divadla*. Praha: Academia, 1977.

Česká divadla 1990-1991. Praha: Divadelní ústav, 1992. ISSN 0231-5041.

ČT připravuje Vraždy a něžnosti. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1999, 7(5).

Divadelní revue DJKT. 13(1/2015). Plzeň: Divadlo J.K.Tyla, 2015.

Divadelní revue DJKT. 16(3/2018). Plzeň: Divadlo J.K.Tyla, 2015.

Divadlo J.K. Tyla: 1990–1995: [almanach]. Horní Bříza: Granát, 1995. ISBN 80-900716-8-6.

Divadlo J.K. Tyla. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1991. ISBN 80-7088-042-2.
František Langer/ PERIFERIE. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň: NAVA TISK, spol., 1994, 2(6).

FUČÍK, Julius. *Divadelní kritiky*. Praha: Svoboda, 1984.

GOERTZ, Heinrich. *Dürrenmatt*. Olomouc: Votobia, 1997. ISBN 80-85885-76-X.

GRUBER, Josef. Don Quijote v každém z nás. *Plzeňský týden*. 1994, 3(46) (15./23.11.1994).

GRUBER, Josef. Nevermore? Nad činoherní premiérou Topolovy hry Sbohem, Sokrate!. *Plzeňský týden*. 1993, 2(7).

GRUBER, Josef. Odkud a kam? *Plzeňský týden*. Plzeň, 1994, 3(7).

GRUBEROVÁ, Libuše. Když přísloví o padajícím jablku platí dvojnásob: rozhovor s Barborou Munzarovou. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1996, 4(6).

HOŘÍNEK, Zdeněk. Fraška na anglický, francouzský a český způsob. *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. Praha: Divadelní obec, 1997, 7(1). ISSN 0862-7258.

HOŘÍNEK, Zdeněk. Hledání a problémy. *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. Praha: Divadelní obec, 1998, 8(5). ISSN 0862-7258.

ICHOVÁ, Eva. Jsme Svoji!. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1996, 4(9).

ICHOVÁ, Eva. Režisérka Lída Engelová. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1994, 2(10).

ICHOVÁ, Eva. Roman Meluzín režiruje nově uvedenou hru Josefa Kajetána Tyla Paličova dcera. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1998, 6(5).

JIROUS, Ivan Martin a Michael ŠPIRIT. *Magorův zápisník*. Praha: Torst, 1997. ISBN 80-7215-033-2.

Josef Kajetán Tyl/PALIČOVA DCERA. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1998, 6(3).

KERBR, Jan. Moravská Maryša z Plzně. *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. Praha: Divadelní obec, 1996, 6(4). ISSN 0862-7258.

KODLOVÁ, Alena. I rozum může zradit. *Nová Pravda: Západočeský nezávislý deník*. Praha: Delta, 1990, 1(251(26.10.1990)). ISSN 1803-1641.

KODLOVÁ, Alena. Zavazující tradice. *Deník Nová Pravda: Západočeský zpravodajský list*. Vltava, 1991, 1(30). ISSN 1803-1641.

KOHOUT, Pavel. *Ubohý vrah: hra o dvou odděleních*. Praha: Dilia, 1990, s. 76. ISBN 80-203-0056-2.

Komorní divadlo v Plzni uvede novou hru Antonína Procázky. *Mladá fronta DNES: Západočeské vydání*. Praha: MaFra, 1996, 6(241(12.10.1996)). ISSN 1210-1168.

KROČA, David. *Poetika dramát a básní Josefa Topola*. Brno: Paido, 2005. ISBN 80-7315-101-4.

KŘÍŽ, J. P. Procházka napsal hru o divácích. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1998, 6(3).

KŘÍŽ, Jiří. P. S Tvojí dcerou ne – ohlasy v tisku. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1994, 2(12).

Ladislav Smoček/ NEJLEPŠÍ DEN. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1995, 3(6).

LANGER, František a Viktor KUDĚLKA. *František Langer – divadelníkem z vlastní vůle: výběr z prací o divadle a dramatu*. Praha: Divadelní ústav, 1986. České divadlo (Divadelní ústav).

MAUPASSANT, Guy de. *Miláček*. Praha: Mladá fronta, 1967. ISBN 23-009-67.

Muž se třemi F. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň: NAVA TISK, spol., 1993, 1(3).

NECHUTOVÁ, Renata. Návštěvní doba čili doba navštívit národní divadlo. *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. Praha: Divadelní obec, 1992, 2(3), s. 123. ISSN 0862-7258.

O schopnosti řadit věci v překvapující sled. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1999, 7(11).

O Zmoudření dona Quijota: Režisér Evžen Sokolovský o hře Viktora Dyka a její současné inscenaci v plzeňské činohře. *Kultura: Plzeňský kulturní přehled*. Plzeň, 1994, 1(3). ISSN 2464-7497.

OTRUBA, Mojmir a Miroslav KAČER, LAISKE, Miroslav, ed. *Tvůrčí cesta Josefa Kajetána Tyla*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1961.

Pavel Kohout v Plzni. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1993, 1(2).

Ptáme se ANTONÍNA PROCHÁZKY před světovou premiérou jeho nové hry S tvojí dcerou ne. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň: NAVA TISK, spol., 1994, 2(10).

RESLOVÁ, Marie. Ödön von Horváth: Hry. *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. 13. Praha: Divadelní obec, 2002. ISSN 0862-7258.

Režisérka Lída Engelová. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň: NAVA TISK, spol., 1994, 2(10).

RUBAŠOVÁ, Šárka. Vlkodlak. *Tvorba: list pro politiku a umění*. Praha: Deltapress, s.p., 1986 (2). ISSN 0139-5513.

S Tvojí dcerou ne – již po pětačtyřicáté. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1995, 3(11).

S TVOJÍ DCEROU NE – ohlasy v tisku. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň: NAVA TISK, spol., 1994, 2(12).

Setkání s autorem. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň: NAVA TISK, spol., 1993, 1(2).

SKÁLA, Adam et al. *Dějiny města Plzně 1918–1990*. Plzeň: Statutární město Plzeň, 2018. ISBN 978-80-87911-07-5.

SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava. Maryša. *Kultura: Plzeňský kulturní přehled*. Plzeň, 1996, 3(5). ISSN 2464-7497.

SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava. Paličova dcera. *Kultura: Plzeňský kulturní přehled*. Plzeň, 1994, 4(5). ISSN 2464-7497.

ŠORMOVÁ, Eva et al. *Česká divadla. Encyklopedie divadelních souborů*, Praha: Divadelní ústav 2000. ISBN 80-7008-107-4. Dostupné také na: http://encyklopedie.idu.cz/index.php/Divadlo_J._K._Tyla_Plze%C5%88

TICHÝ, Zdeněk A. Hrdina Procházkovy hry stojí mezi Allenem a Beanem. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1998, 6(3).

TICHÝ, Zdeněk A. Plzeňské vraždy k nezaplacení. *Mladá fronta DNES: Západočeské vydání*. Praha: MaFra, 1996, 6(241(14.10.1996)). ISSN 1210-1168.

TRENSKÝ, Pavel. Regiethater. *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. Praha: Divadelní obec, 2005, 15(5). ISSN 0862-7258.

TRENSKÝ, Pavel. Topolův Sokrates. *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. Praha: Divadelní obec, 1992. ISSN 0862-7258.

UHDE, Milan. *Velice tiché Ave: rozhlasová hra*. Praha: Dilia (2N), 1990. ISBN 80-203-0072-4.

V Plzni řadí Zwoody Allen. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1998, 6(3).

Viktor Dyk/ ZMOUDŘENÍ DONA QUIJOTA. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň: NAVA TISK, spol., 1994, 2(11).

VIKTORA, Viktor, Marta ULRYCHOVÁ, Vítězslav SLADKÝ, Roman VAŠEK, Marie CALTOVÁ, Artuš REKTORYS, Martina MARKOVÁ a Barbora POPPOVÁ. *DJKT.: 1965-2015: Divadlo J.K. Tyla v Plzni*. Plzeň: Divadlo J.K. Tyla, p.o., [2015]. ISBN 978-80-260-86-47-5.

VIKTORA, Viktor. Děvčico nešťastná! Tys ho otrávila? Otrávila!. *Plzeňský deník*. Plzeň, 1996, 5(76 (29.3.1996)). ISSN 1210-5139.

VIKTORA, Viktor. Kdo je všechno ubohý?: k premiéře Kohoutova dramatu na scéně DJKT. *Nová Pravda: Západočeský nezávislý deník*. Praha: Delta, 1991, 1(134(7.11.1991)). ISSN 1803-165X.

VIKTORA, Viktor. Věrohodné abonmá komediálního žánru. *Zápisník Divadla J. K. Tyla v Plzni*. Plzeň, Plzeň: NAVA TISK, spol., 1998, 6(3).

VIKTORA, Viktor. Zdařilý návrat Lídy Engelové: K premiéře činohry Františka Langera na scéně Divadla J. K. Tyla v Plzni. *Plzeňský deník*. Plzeň, 1994, 3(152). ISSN 1210-5139.

VIKTORA, Viktor. Zmoudření a smrt v dramatu Viktora Dyka. *Plzeňský deník*. 1994, 3(265 11.11.1994). ISSN 1210-5139.

Zdeněk. Fraška na anglický, francouzský a český způsob. *Svět a divadlo: časopis o světě divadla a divadle světa*. Praha: Divadelní obec, 1997, 7(1). ISSN 0862-7258.

Zmoudření dona Quijota. *Kultura: plzeňský kulturní přehled*. Plzeň, 1994, 1(3 (199411)). ISSN 2464-7497.

ŽANTOVSKÝ, Michael. *Woody Allen*. Praha: Československý filmový ústav, 1990. ISBN 80-7004-031-9.

Elektronické zdroje:

Almanach 1965-2015 (rejstřík) | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: https://www.djkt.eu/index.php?option=com_almanach&view=item&id=529&Itemid=173&lang=cs.

Divadelní recenze DJKT - Strakonický dudák (1991) - YouTube. YouTube [online]. Copyright © 2022 Google LLC [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=QhkWpfCzd5U&ab_channel=KFORBISFilmPlze%C5%88%2Cs.r.o.

Herec Martin Stránský: Jsem workoholik z donucení - Plzeňský deník. Plzeňský deník - informace, které jsou vám nejbliž [online]. Copyright © [cit. 17.03.2022]. Dostupné z: <https://plzensky.denik.cz/zpravy-z-ceska/herec-martin-stransky-jsem-workoholik-z-donuceni-20190701.html>.

Historie činohry | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 16.02.2022]. Dostupné na: <https://www.djkt.eu/historie-cinohry>.

Historie divadelnictví v Plzni | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 15.02.2022]. Dostupné na: <https://www.djkt.eu/historie-divadelnictvi-v-plzni>.

Historie Velkého divadla | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 15.02.2022]. Dostupné z: <https://www.djkt.eu/historie-velkeho-divadla>.

Inscenace. Virtual Study of Theatre Institute - About the project [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: <https://vis.idu.cz/ProductionDetail.aspx?id=5032&mode=5&lang=cz>.

Inscenace. Virtual Study of Theatre Institute - About the project [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: <https://vis.idu.cz/ProductionDetail.aspx?id=9032&mode=4&lang=cz>.

Jan Burian: Na Národní divadlo má každý Čech názor – Divadelní noviny. Divadelní noviny [online]. [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/jan-burian-na-narodni-divadlo-ma-kazdy-cech-nazor>.

Meluzín Roman | DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT - Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: <https://www.djkt.eu/meluzin-roman>.

Nová sezona v Divadle J.K.Tyla přináší personální změny | Plzeň. Český rozhlas Plzeň [online]. Copyright © 1997 [cit. 15.03.2022]. Dostupné z: <https://plzen.rozhlas.cz/nova-sezona-v-divadle-jktyla-prinasi-personalni-zmeny-6777416>.

Nové divadlo: První premiéra s Flamendrem - Plzeňský deník. Plzeňský deník - informace, které jsou vám nejbliž [online]. Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: https://plzensky.denik.cz/kultura_region/nove-divadlo-prvni-premiera-s-flamendrem-20140905.html.

Pavlovský Pavel | DJKT – Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT – Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 24.02.2022]. Dostupné na: <https://www.djkt.eu/pavlovsky-pavel>.

Procházka Antonín | DJKT – Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT – Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 24.02.2022]. Dostupné na: <https://www.djkt.eu/prochazka-antonin>.

RACEK, ILJA. *Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2013*. Plzeň: DJKT, 2014, s. 3. Dostupné z: <https://www.djkt.eu/vyrocní-zpravy/category/6>.

Současnost | DJKT – Divadlo J. K. Tyla v Plzni. DJKT – Divadlo J. K. Tyla v Plzni [online]. Copyright © [cit. 24.02.2022]. Dostupné na: <https://www.djkt.eu/soucasnost>.

Věrní abonenti (2001) | Tvorcovia | ČSFD.sk . ČSFD.sk [online]. Copyright © 2001 [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: <https://www.csfd.sk/film/4133-verní-abonenti/hraju/>.

Věrní abonenti | Dům kultury. DŮM KULTURY v Kroměříži, p. o. [online]. Copyright © 2013 [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: <https://www.dk-kromeriz.cz/2282a-verní-abonenti>.

Zemřel Peter Shaffer – Divadelní noviny. Divadelní noviny [online] Copyright © [cit. 14.03.2022]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/zemrel-peter-shaffer>.

PŘÍLOHY

Rozhovor s prof. MgA. Janem Burianem:

1. Jak soubor plzeňské činohry vstupoval do nových poměrů polistopadových událostí? Odrazila se právě proběhnuvší revoluce ve výběru jednotlivých dramát?

Plzeňská činohra byla jedním ze středobodů listopadových událostí. A řada herců sehrála klíčovou roli od prvních dnů po sedmáctém listopadu. Mezi nimi byl nejvýraznější osobností Pavel Pavlovský, který v činohře DJKT dodnes působí.

Bezprostředně po převratu vedení činohry repertoár neměnilo. A soubor připravoval všechny inscenace tak, jak byly naplánovány. Měli jsme za to, že jsme dělali poctivě divadlo i před rokem 89. A nepovažovali jsme ani za správné zrušit třeba inscenace her Čechova. Tahle strategie se nám vyplatila, neboť Plzeňské divadlo patřilo v devadesátých letech k těm, které ztratilo relativně nejméně diváků. Řada českých divadel otočila totiž kormidlem na druhou stranu, chystala dramaturgické plány hekticky, nadělala spoustu chyb a diváky ztratila.

V první polovině 90. let měly samozřejmě politické změny dopad i do repertoáru. A to nejen, že jsme jako první uvedli úspěšně hru Václava Havla „Pokoušení“. Snažili jsme se také oslovovat tvůrce, kteří před tím nemohli působit v českých divadlech nebo v Plzni. Ke spolupráci jsme tedy přizvali například Ivana Glance, Svatopluka Papeže nebo Ladislava Smočka. Ladislav Smoček byl potom společně se mnou stálým režisérem plzeňské činohry, prakticky až do doby, kdy jsem odešel v roce 2014 do Prahy. Je třeba ale podotknout, že i před rokem 89 jsme se snažili dát příležitost tvůrcům, kteří neměli třeba příležitost pracovat v Praze. Pamatuji si, že jsme uvedli hru Daniely Fischerové „Hodina mezi psem a vlkem“ v režii Luboše Pistoria.

2. V DJKT jste v sezonách 1989/1990 a 1990/1991 zastával post šéfa činohry. Po krátkém působení v Divadle na Vinohradech jste převzal po Mojmiru Weimannovi pozici jeho ředitele (1995–2013). Co Vás přimělo k návratu na plzeňskou scénu? Jak jste změnu své pozice vnímal?

Začátek 90. let byl ve všech divadlech složitý, jak v divadle Na Vinohradech, tak v Plzni. V divadle Na Vinohradech jsem měl příležitost pracovat s vynikajícím souborem i zajímavými osobnostmi, ale i tak mne to táhlo zpátky. Plzeňské divadlo nebylo v lehké situaci. Prodělávalo obtížný přechod pod správu města. Oslovili mne někteří přátelé i vedení města Plzně. Bylo jasné, že nové politické i ekonomické poměry budou vyžadovat i nové přístupy při vedení divadla. Mojmiru Weimannovi je však třeba poděkovat, neboť jako zkušený divadelník zabránil mnoha škodám, které mohly nastat, kdyby divadlo vedl laik.

3. Jaké byly Vaše cíle, kterých jste chtěl s plzeňským uměleckým souborem během let 1989–2000 dosáhnout? Podařilo se Vám představy naplnit?

Činohra byla pod vedením Pavla Pavlovského stabilizovaným kvalitním souborem a byl jsem rád, že jako ředitel nemusím sahat k nějakým rázným změnám. Měli jsme dost dobrých herců a přicházeli mladí, z nichž jsou dnes hvězdy českého divadla. Zase namátkou: Martin Stránský nebo Barbora Munzarová či Andrea Černá.

4. Jakým způsobem byl sestavován repertoár jednotlivých sezón ve zmíněném období? Co bylo klíčovým faktorem při výběru her od českých autorů?

Pokračovali jsme v repertoárovém divadle a snažili se uvádět současné hry i tzv. klasický repertoár. Daleko víc práce jsem měl jako ředitel se soubory Opery, Operety a Baletu. Myslím, že balet jsem v Plzni zachránil. Celou operetu jsme postupně přeskládali na muzikálový soubor. A opera prošla zásadní personální obměnou. A byla chvíle i lídrem v moderním pojetí operního divadla.

5. Co považujete za největší úspěch svého působení na plzeňské scéně během let 1989–2000?

Divadlo se postupně personálně uskromnilo, ale hrálo stále plnohodnotný široký repertoár ve všech žánrech s rekordním počtem předplatitelů v rámci ČR. Stalo se místem nejprestižnějšího mezinárodního festivalu DIVADLO a dovedlo na něm svou tvorbu prezentovat důstojně. Za největší úspěch považuji, že i z té doby tam mám dosud řadu přátel.

6. Jaký význam pro Vás měla odborná umělecká kritika? Měl jste během svého působení v Plzni pocit, že Vám v některých případech odborná veřejnost není nakloněna?

S odbornou kritikou je problém nejen v Plzni. Vážím si práce Viktora Viktory, byť často na činoherní představení uplatňoval spíše literárněvědná kritéria. Čas od času do novin psali i začátečníci, jejichž znalosti o divadle byly podmíněny spíše nadšením a touhou po sebe prezentaci než skutečným zájmem a empatií. To ale patří k profesi, byť je nám někdy líto, že například studenti nemohou naše tehdejší představení vidět, ale dozvídají se o nich „jen“ z mizerných kritik.

7. Co bylo zásadním faktorem, který ovlivnil směřování plzeňské činohry po roce 2000?

Plzeňskou činohru po roce 2000 ovlivňovalo nejvíc její vedení, dramaturgie a stálí režiséři. A samozřejmě klíčové herecké osobnosti. Zásadním faktorem bylo, že jsme neztratili důvěru diváků. Činohra i v té době patřila k nejoblíbenějším žánrům. I náročné inscenace her Antona Pavloviče Čechova jsme hráli ve velkém divadle při velkém zájmu diváků, i o víkendech a v rámci tzv. volného prodeje.

8. Sledujete i nadále dění v plzeňské činohře?

Bohužel nesleduji, ale držím jim palce.

9. Jak vnímáte poměr výběru českých her v porovnání s minulým stoletím? Přijde Vám, že jsou upřednostňovány hry zahraničních autorů před českými?

České divadlo bylo vždy silné v oblasti komedie, studiových scén, herectví. Mělo smysl pro lyrický výraz nebo politická témata, není však nejsilnější v psaní dramatických textů. Myslím, že se stále snažíme hrát všechny hry, které se dají inscenovat se ctí. Objevují se i adaptace filmů a podobně. Schopní autoři už mnohá desetiletí píší spíše pro film a televizi. Psát hry anglicky je samozřejmě výhodnější, protože anglicky mluví půl zeměkoule. Nemyslím tedy, že by někdo cizí autory před českými upřednostňoval. Ale těch českých bylo vždy méně, než bychom si přáli.